KAZNENA DJELA ISKORIŠTAVANJA DJECE ZA PORNOGRAFIJU U PRAKSI OPĆINSKOG SUDA U KARLOVCU

Kasunić, Filip

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, FACULTY OF LAW / Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:118:042956

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-26**

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law - Repository University of Rijeka, Faculty of Law

zir.nsk.hr

UNIRI DIGITALNA KNJIŽNICA

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

PRAVNI FAKULTET
SVEUČILIŠTA U RIJECI

Filip Kasunić

KAZNENA DJELA ISKORIŠTAVANJA DJECE ZA PORNOGRAFIJU U PRAKSI OPĆINSKOG SUDA U KARLOVCU

(diplomski rad)

Rijeka, 2016.

PRAVNI FAKULTET
SVEUČILIŠTA U RIJECI

Filip Kasunić

KAZNENA DJELA ISKORIŠTAVANJA DJECE ZA PORNOGRAFIJU U PRAKSI OPĆINSKOG SUDA U KARLOVCU

(diplomski rad)

Student: Filip Kasunić
Mentor: Dalida Rittossa

Rijeka, 2016.

SADRŽAJ

I. UVOD 1
II. DJEČJA PORNOGRAFIJA KAO DRUŠTVENI FENOMEN 2
1. Razvoj dječje pornografije i izazovi modernog društva u njenom suzbijanju 2
2. Definicija pojma dječje pornografije 5
III. KAZNENA DJELA U SVEZI S DJEČJOM PORNOGRAFIJOM 8
1. Kaznena djela iskorištavanja djece u pornografiji u Kaznenom zakonu iz 1997. godine. 8
2. Kaznena djela iskorištavanja djece u pornografiji u Kaznenom zakonu iz 2011. godine. 13
IV. KRIMINOLOŠKE SPOZNAJE O KAZNENIM DJELIMA U SVEZI S DJEČJOM PORNOGRAFIJOM 18
V. VIKTIMOLOŠKE SPOZNAJE O KAZNENIM DJELIMA U SVEZI S DJEČJOM PORNOGRAFIJOM 24
VI. PREVENTIVNI PROGRAMI USMJERENI NA SPRJEČAVANJE KAZNENIH DJELA U SVEZI S DJEČJOM PORNOGRAFIJOM 26
VII. FENOMENOLOŠKA ANALIZA U VEZI S KAZNENIM DJELIMA ISKORIŠTAVANJA DJECE ZA PORNOGRAFIJU 29
VIII. KAZNENA DJELA U SVEZI S DJEČJOM PORNOGRAFIJOM U SUDSKOJ PRAKSI 36
1. Slučaj okrivljenika B.L. u praksi Općinskog suda u Karlovcu 37
2. Slučaj okrivljenika D.G. u praksi Općinskog suda u Karlovcu 39
3. Slučaj okrivljenika Z.Z. u praksi Općinskog suda u Karlovcu 41
4. Slučaj okrivljenika Ž.S., I.L. i J.B. Općinskog suda u Karlovcu 43
5. Slučaj okrivljenika N.I. u praksi Županijskog suda u Rijeci 44
6. Zaključak istraživanja sudske prakse Općinskog suda u Karlovcu i Županijskog suda u Rijeci 47
IX. ZAKLJUČAK 50
X. LITERATURA 52

I. UVOD

Na samom početku nekoliko riječi želim posvetiti razmatranjima zašto sam odabrao baš navedenu temu rada odnosno zašto me navedena tema toliko zaintrigirala da o njoj napišem diplomski rad.

Dječja pornografija danas je vrlo aktualna tema koja se često spominje u gotovo svim vrstama medija. Budući da joj mediji posvećuju toliku pažnju jasno je kako je privukla i kritike, a time i veći senzibilitet šire i stručne javnosti koji je utjecao na strožu regulaciju ovih kaznenih djela. Intervencija zakonodavca, izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, potaknula je mnoge stručnjake na pronalazak novih načina otkrivanja ovih kaznenih djela, ali i na razvijanje različitih preventivnih programa za djecu i roditelje kako se ovakva djela uopće ne bi dogodila. Slijedom navedenog odlučio sam diplomski rad napisati o navedenoj temi kako bi detaljno istražio kaznena djela u svezi s iskorištavanjem djece u pornografiji, koja mogu biti specifikum u odnosu na druga kaznena djela ukoliko se u obzir uzmu viktimološka obilježja žrtve, te utjecaj gore navedenih faktora na novonastalu sudsku praksu.

Kaznena djela iskorištavanja djece za pornografiju i pornografske predstave regulirana su člankom 163. Kaznenog zakona[1] i člankom 164. Kaznenog zakona u glavi sedamnaest: kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta.

Svako istraživanje pa tako i istraživanje kaznenih djela iskorištavanja djece za pornografiju, na samom početku, traži analizu već postojeće literature odnosno već postojećih istraživanja. Prije svega, bitno je definirati i objasniti osnovne pojmove vezane uz pojavu dječje pornografije kao što su definicija dječje pornografije, njezin nastanak te osnovna obilježja kaznenog djela u koje ulazi i pitanje tko može biti žrtva navedenih kaznenih djela. Detaljnom analizom starijih Kaznenih zakona koji više nisu na snazi saznati ćemo način na koji su se navedena kaznena djela mijenjala. Takva analiza uključuje i promjenu sankcije za kaznena djela iskorištavanja djece za pornografiju i iskorištavanja djece za pornografske predstave. Nakon objašnjenja osnovnih pojmova predmetnih kaznenih djela dio rada treba posvetiti otkrivanju eventualnih načina pomoći počiniteljima kaznenog djela iskorištavanja djece za pornografiju te iskorištavanja djece za pornografske predstave te njihovim žrtvama.

Govoreći o statistici, crne brojke navedenih kaznenih djela vrlo su visoke. Djeca često žele nekome reći da su zlostavljana, ali se boje da im se neće vjerovati te da će time razoriti

[1] Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11., 144/12., 56/15., 61/15.

obitelj, a zlostavljača poslati u zatvor[2], stoga je cjelokupno znanje o seksualnim zlostavljačima djece ograničeno budući da postoje velike crne brojke seksualnog zlostavljanja djece. Istraživanja pokazuju kako vrlo vjerojatno 10 posto zlostavljača odgovara za svoje postupke, a ostalih 90 posto ostaje sakriveno u sjeni.[3] Vrlo je bitno objasniti kako bismo mogli prepoznati ovakvo kazneno djelo, da djeca najčešće ne izmišljaju priče o spolnom zlostavljanju te da često imaju vrlo konfuzne i kontradiktorne emocije prema zlostavljaču. U posebnom dijelu rada istražit će se fenomenološko kretanje kaznenih djela u svezi s dječjom pornografijom i sankcije izrečene počiniteljima u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2009.-2014. godine.

U daljnjem dijelu rada kroz prikaz slučajeva Općinskog suda u Karlovcu i jednog slučaja Županijskog suda u Rijeci istražit ću na koji način sudovi tumače kaznena djela u svezi s dječjom pornografijom u praksi. Posebnu pozornost posvetit ću počiniteljima i žrtvama, njihovom međusobnom odnosu i drugim mogućim uzrocima koji su doveli do počinjenja kaznenog djela. Analizom izrečenih sankcija i okolnosti koje su utjecale na izbor vrste i mjere kazne, nastojat ću prikazati konture kaznene politike navedenih sudova u suzbijanju kaznenih djela u svezi s dječjom pornografijom.

[2] Pravobranitelj za djecu, Baza podataka o počiniteljima spolnih delikata na štetu djece, Zbornik priopćenja sa stručne rasprave, Zagreb, 2008. str. 8.
[3] Sanderson, Christiane, Zavođenje djeteta, V.B.Z., Zagreb, 2005., str. 127.

II. DJEČJA PORNOGRAFIJA KAO DRUŠTVENI FENOMEN

1. Razvoj dječje pornografije i izazovi modernog društva u njenom suzbijanju

Opravdano je prihvatiti kako čovjek od samih početaka stvara erotske prikaze, no pornografija slična današnjem obliku razvila se s prostitucijom, kao dio prilagodbe muškarca na društvenu regulaciju seksualnosti.[4] Iako je pornografija društveno prihvatljiva, dječja nije, ilegalna pa time i društveno neprihvatljiva.

Začeci dječje pornografije datiraju još od antičke Grčke i Rima, a to, danas kazneno djelo, svoj rast, doživjelo je tijekom 19. st. u Engleskoj. Međutim prava eksplozija multimedijalnih sadržaja dogodila se 1960-ih godina, a 1970-tih dječja pornografija distribuirala se na svjetskom tržištu. Iako je takav materijal bio dostupan i prije, 1970-tih postaje dostupan svima.

Vrlo je moguće da su trgovci koji su se bavili prodajom pornografije otkrili novi način kako bi zaradili više novaca pa su još više distribuirali pornografske sadržaje koji uključuju dječju pornografiju. Cijena takvih sadržaja 70-tih godina 20. stoljeća bila je 25 američkih dolara po časopisu i 50 dolara po filmu iako su filmovi bili toliko loše kvalitete da se često nije mogao prepoznati niti spol žrtve. Nakon što su istražitelji otkrili problem dječje pornografije većina trgovaca povukla je takve sadržaje sa polica svojih trgovina.[5]

Naravno takav rast bio je uzrok, između ostalog, nedovoljno razvijenog prava, a time i pravne zaštite u području dječje pornografije.[6]

Dječja pornografija može se podijeliti na dvije skupine: meka i tvrda. Meka pornografija obuhvaća materijal koji nije seksualno eksplicitan, s uključenjem obnaženih i zavodničkih prikaza djece. Za razliku od meke pornografije, tvrda pornografije obuhvaća prikaze djece uključene u seksualne aktivnosti.[7]

Razvitkom interneta, kompjutorske tehnologije raste i mogućnost zlouporabe pohrane podataka na način da je bilo koji sadržaj koji se nalazi na internetu dostupan svim korisnicima interneta diljem svijeta. Nekoć je mogućnost dijeljenja i zabilježavanja takvog sadržaja bila dostupna samo fizički na mjestima poput škola, školskih igrališta, crkava te knjižnica za

[4] Landripet, Ivan, Utjecaj pornografije na seksualno nasilje u Hrvatskoj: Analiza javnih kriminalnih statistika, Društvena istraživanja, vol. 16, br. 1-2/2007., str. 270.
[5] Wolbert-Burgess, Ann, Child Pornography and Sex Rings, LexingtonBooks, Toronto, 1985., str. 10.
[6] Muphy, Lisa Landis, Child pornography, Salem Press Encyclopedia, January, 2015.
[7] Bačić, Franjo, Pavlović, Šime, Komentar Kaznenog zakona, Organizator, Zagreb, 2004., str.703.

odrasle.[8] Činjenica da danas postoji preko milijardu korisnika interneta te da *cyber* prostor nije podložan centraliziranoj kontroli i uniformiranoj pravnoj regulativi, stavlja u vrlo nezgodnu situaciju tijela nadležna za njegovu kontrolu.[9] Budući da seksualni zlostavljači djece imaju određenu anonimnost unutar cyber prostora, a ona im dopušta lakši odnosno anonimni pristup grupama sa dječjom pornografijom pa time izbjegavaju marginaliziranje javnosti. Budući da je *cyber* prostor postao „bojno polje" u današnje vrijeme online dječja pornografija prioritet je u međunarodnoj policijskoj suradnji.[10]

Budući da su sakupljači dječje pornografije spremni platiti vrlo visoke cijene za pornografsko djelo, iskorištavanje djece u pornografiji za snimanje multimedijalnog sadržaja postaje komercijalno isplativo. Napadi na djecu putem interneta što uključuje *Facebook, Twitter* i slanje instant poruka, razorni su i ostavljaju teške posljedice na žrtvu koja je pod stresom 24 sata dnevno pa nameću energičniju mjeru za zaštitu djece u *cyber* svijetu. Za razliku od virtualnih napada, u stvarnom su životu napadi ograničeni, napadači se lakše otkrivaju te su takva kaznena djela dostupna manjem broju počinitelja.[11]

Istraživanja su pokazala da oko četiri posto svjetske populacije ima spolne preferencije prema djeci koje nisu posljedica osobne odluke svakog pojedinca već su posljedica različitih kemijskih procesa koji se odvijaju u mozgu. Također, postoje statistički podaci kako je jedna od sedam žrtava spolnog zlostavljanja mlađa od 6 godina, a većina će osuđivanih zlostavljača, nakon izlaska iz zatvora, počiniti isti zločin četiri puta češće od onih zatvorenika koji u zatvoru završavaju zbog nekih drugih razloga.[12]

Slijedom navedenog, takvi podaci su zastrašujući pa je stoga jasno koliko je odgovarajuća regulacija ovog kaznenog djela zaista bitna. Jedan od najvažnijih koraka u zaštiti zlostavljanje djece jest senzibilizacija javnosti i edukacija stručnjaka u otkrivanju i prepoznavanju simptoma seksualnog zlostavljanja. Osim navedenog vrlo je bitna i adekvatna intervencija u smislu suradnje svih institucija koje sudjeluju u zaštiti prava djeteta kao što su zdravstvo, školstvo, sudstvo, policija, socijalna skrb itd.[13] Tako Sanders smatra kako djeca imaju pravo

[8] Ferraro, Matteri, Casey, Eoghan, Investigating child exploitation and pornography: the internet, the law and forensic science, Elsevier Academic press, Amsterdam, 2005., str. 3.

[9] Pavlović, Zoran, Petković, Nikola, Matijašević Obradović, Jelena, Dječja pornografija, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 51, br. 1/2014., str. 52.

[10] Popović, Petar, Anarhija na petom bojnom polju: kibernetski prostor i međunarodni odnosi, Politička misao, vol. 50, br. 4/2013., str. 48-72.

[11] Pavlović, Šime, Kazneni zakon: zakonski tekst – komentari – sudska praksa – pravna teorija, Libertin naklada, Rijeka, 2015., str. 791.

[12] Pravobranitelj za djecu, op. cit., str. 7.

[13] Kozarić-Kovačić, Dragica, Medicinski i pravni mehanizmi za zaštitu djece od zlouporabe sredstava ovisnosti i zlostavljanja, KB Dubrava, Odjel za psihijatriju i Nacionalni centar za psihotraumu, Zagreb, 2001., str. 93.

biti sigurna u zajednici i zaštićena od strane zajednice.[14] Da bismo im omogućili pravovaljanu zaštitu čiji se smisao svakodnevno mijenja, između ostalog, bitno je detaljno objasniti pojam pornografije te pratiti razvitak pojma i samog kaznenog djela kroz godine promjena unutar Kaznenog zakona.

[14] Sanderson, C., op. cit., str. 108.

2. Definicija pojma dječje pornografije

Prema Bačiću i Pavloviću, dugi niz godina nije postojao precizno određen pojam pornografije i pornografskih sadržaja općenito pa se tako u različitim stručnim i znanstvenim radovima mogao razviti problem definiranja navedenog pojma.[15] Jasne smjernice za definiranje dječje pornografije nisu se mogle pronaći ni u zakonskim tekstovima. Primjerice, analiza kaznenog djela proizvodnje i raspačavanja pornografskih spisa iz Krivičnog zakonika iz 1951. godine pokazuje da je pornografski sadržaj uključivao spise, slike i druge predmete kojima se teško vrijeđa javni moral. No što li je to točno javni moral teško je bilo objektivno definirati pa je to kazneno djelo ispušteno iz kaznenog zakonodavstva prilikom reforme 1977. godine.[16] Za razliku od teorije, u praksi se pokušava naslutiti kako je pornografski sadržaj ono što seksualnost pokazuje na način koji je agresivan, uvredljiv, izopačen, izaziva seksualno uzbuđenje, a kojima se prekoračuju društveno prihvatljivi, moralno prihvatljivi načini prikazivanja seksualnosti čovjeka.[17] Po gore navedenim autorima postoji još jedan način kojim bi se mogao definirati pojam pornografije i pornografske predstave, a to je definicija nastala presudom Vrhovnog suda Sjedinjenih Američkih Država. U obrazloženju presude u slučaju *Miller v. California* navodi se kako se pornografskim djelom može smatrati ono koje je, prvo, kao cjelina namijenjeno zadovoljavanju nekog seksualnog interesa (npr. poticanje seksualnog uzbuđenja), drugo, to djelo mora eksplicitno prikazivati seksualno ponašanje na očevidno uvredljiv način i treće, takvom djelu mora nedostajati svaka ozbiljna politička, umjetnička, literarna i znanstvena vrijednost. Svaki navedeni element ove definicije mora biti ispunjen kumulativno kako bi se neko djelo moglo smatrati pornografskim djelom.[18]

Ustavni sud Republike Hrvatske pak smatra da kao orijentacijske točke da li je nešto pornografija ili ne mogu poslužiti određene odrednice. To su: „namjena pornografije jest zadovoljenje nekog seksualnog interesa, njezin je pojavni oblik eksplicitno pokazivanje nekog seksualnog ponašanja na nizak, uvredljiv ili ponižavajući način, a karakteristično je da je lišena i svake političke, umjetničke ili znanstvene vrijednosti i poruke.“[19]

Za razliku od pojma pornografije, pojam dječje pornografije reguliran je u Konvenciji o kibernetičkom kriminalu u članku 9. stavku 2. Konvencije pa tako u njemu stoji kako „dječja pornografija uključuje pornografski materijal koji vizualno prikazuje: a) maloljetnika kako sudjeluje u seksualno eksplicitnom ponašanju, b) osobu koja izgleda kao maloljetnik koji

[15] Bačić, F., Pavlović, Š., op. cit., str. 703.
[16] Bojanić, Igor… [et al.], Posebni dio kaznenog prava, Sveučilište Zagreb, Zagreb, 2007. str. 174.
[17] Bačić, F., Pavlović, Š., op. cit., str. 703.
[18] Loc. Cit.
[19] Ustavni sud RH, Poslovni broj: U-III-279/1998 od 9. listopada 1998. NN 134/1998.

sudjeluje u seksualno eksplicitnom ponašanju, c) stvarne slike koje predstavljaju maloljetnika kako sudjeluje u seksualno eksplicitnom ponašanju.“[20] Kao i u odluci Ustavnog suda RH takva definicija isključuje bilo kakav umjetnički, medicinski ili znanstveni značaj. Osim toga, vrlo je teško odrediti točnu granicu koja dijeli umjetnost i pornografiju budući da se uvijek stvara određena nevidljiva vaga, između, s jedne strane, zaštite djeteta i maloljetnika, a s druge strane slobode umjetničkog izražavanja i izražavanja općenito.[21] Dječja pornografija definira se i u Fakultativnom protokolu uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji. Prema članku 2. spomenutog fakultativnog protokola ta definicija glasi: „Dječja pornografija znači prikazivanje, bilo kakvim sredstvima, djeteta u pravim ili simuliranim eksplicitnim seksualnim aktivnostima ili prikazivanje seksualnih dijelova djeteta u prvome redu u seksualne svrhe.“[22]

Naš zakonodavac odlučio se za vrlo sličnu definiciju dječje pornografije koja je zapravo samo proširena definicija iz Konvencije o kibernetičkom kriminalu pa tako u članku 163. stavku 6. Kaznenog zakona[23] stoji kako je dječja pornografija materijal koji vizualno ili na drugi način prikazuje pravo dijete ili realno prikazano nepostojeće dijete ili osobu koja izgleda kao dijete, u pravom ili simuliranom spolno eksplicitnom ponašanju ili koji prikazuje spolne organe djece u spolne svrhe. Lako je uočiti kako naš zakonodavac osim vizualnih materijala ostavlja mogućnost da se takvi materijali iskazuju i na druge načine. Primjerice, moguće je da se takav materijal sastoji samo od riječi pa tako različiti erotski tekstovi također mogu biti primjeri dječje pornografije ukoliko govore o djetetu koje sudjeluje u spolno eksplicitnom ponašanju.

U zakonskom tekstu stoji i kako se materijali koji imaju umjetnički, medicinski ili znanstveni značaj ne smatraju pornografijom u smislu članka 163. Kaznenog zakona.

Drugačije mišljenje ima Pavlović pa tako smatra da nitko, bez obzira o kojoj je djelatnosti riječ, te bez obzira koja je svrha, ne može pozivati se na slobodu umjetničkog stvaranja ili slobodu izražavanja ukoliko je očito da se radi o materijalu pornografskog karaktera.[24]

Za razliku od našeg zakonodavca, sudovi SAD-a definiciju dječje pornografije limitiraju na one materijale koji su nastali iskorištavanjem ili spolnim zlostavljanjem djeteta. Za njih je to potpuno opravdano budući da je po njima iskorištavanje i spolno zlostavljanje djeteta najteži dio posljedice koju čini dječja pornografija pa tako u doktrini „Free Speech Coalition“ stoji

[20] Konvencija o kibernetičkom kriminalu, MU – NN 9/2002, 4/2004, 4/2008, 7/2008.
[21] Bojanić, I. [et al.], op. cit., str. 177.
[22] Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji, MU – NN 5/2002, čl. 2.
[23] Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11., 144/12., 56/15., 61/15, čl. 163.st.6.
[24] Pavlović, Š., op. cit., str. 790.

kako nije sadržaj materijala dječje pornografije ono što čini negativnu posljedicu, već je to način njegova stvaranja tj. iskorištavanje i spolno zlostavljanje djeteta.[25]

[25] Byrne, Hessick, Carissa, The Limits of Child Pornography, Indiana Law Journal, vol. 89, br. 4/2014., str. 1452.

III. KAZNENA DJELA U SVEZI S DJEČJOM PORNOGRAFIJOM

1. Kaznena djela iskorištavanja djece u pornografiji u Kaznenom zakonu iz 1997. godine

Konvencija o pravima djeteta propisala je minimum prava i obveza koje svaka država potpisnica mora omogućiti kako bi ostvarila sigurnost svojih državljana od eventualnih počinitelja raznih kaznenih djela. U njoj se, države potpisnice ove konvencije, obvezuju da će zaštiti djecu od svakog oblika spolnog izrabljivanja ili zlostavljanja i to poduzimanjem odgovarajućih nacionalnih, bilateralnih, multilateralnih mjera, a sve kako bi spriječile navođenje ili prisilu djeteta na bavljenje bilo kojom nezakonitom spolnom aktivnošću, iskorištavanje djeteta u prostituciji ili kakvoj drugoj nezakonitoj spolnoj djelatnosti te kako bi spriječile iskorištavanje djeteta u pornografskim predstavama i materijalima.[26] Osim gore spomenute Konvencije i Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji propisuje da je svaka država, potpisnica ovog protokola, dužna osigurati se da se kao minimum radnje seksualnog iskorištavanja djeteta, nuđenja, dobivanja te davanja djeteta za dječju prostituciju te proizvodnja, distribucija, širenje, uvoz, izvoz, nuđenje, prodaja ili posjedovanje dječje pornografije obuhvate kaznenim pravom. Po protokolu uopće nije bitno da li su takve povrede počinjene u državi potpisnici ili u inozemstvu ili da li su počinjene na pojedinačnoj ili na organiziranoj osnovi.[27]

Naš je zakonodavac u Kazneni zakon unio sve dijelove članka 3. stavka 1. koje propisuje gore navedeni Fakultativni protokol pa je tako u potpunosti harmonizirao hrvatsko zakonodavstvo sa minimumom prava i obveza iz protokola.

Osim dva spomenuta međunarodna ugovora, minimum prava i obveza prema državama potpisnicama propisuje i Konvenciji o kibernetičkom kriminalu. Države potpisnice ove konvencije obvezuju se da će usvojiti sve zakonske i druge mjere potrebne kako bi se unutarnjim zakonodavstvom kaznenopravno sankcionirao namjerni neovlašteni čin proizvodnje dječje pornografije za svrhu njene distribucije putem računalnih sustava, nuđenja ili činjenja dostupnim dječje pornografije putem računalnog sustava, distribuiranja ili prenošenja dječje pornografije putem računalnog sustava, pribavljanja dječje pornografije putem računalnog sustava za sebe ili drugoga te posjedovanja dječje pornografije u računalnom sustavu ili na mediju za pohranu računalnih podataka.[28] Svi navedeni

[26] Konvencija o pravima djeteta, Službeni list SFRJ, 15/1990, čl. 34.
[27] Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji, MU – NN 5/2002, čl. 3. st1.
[28] Konvencija o kibernetičkom kriminalu, MU – NN 9/2002, 4/2004, 4/2008, 7/2008, čl. 9. st.1.

međunarodni ugovori dodatno osnažuju i osiguravaju zaštitu djece od iskorištavanja u pornografske svrhe. Svaka država članica ratifikacijom međunarodnog ugovora postaje obvezna u svoje unutarnje zakonodavstvo integrirati zakonodavnu regulaciju kojom će zaštiti svoje državljane.

U Kaznenom zakonu RH koji je trenutačno važeći, zakonodavac inkriminira tri kaznena djela u svezi iskorištavanjem djece za pornografiju pa tako postoji kazneno djelo iskorištavanja djece za pornografiju, iskorištavanja djece za pornografske predstave te kazneno djelo upoznavanja djece s pornografijom. Takav, obzirom na biće kaznenog djela vrlo napredan oblik djela, nije uvijek bio takav već je bio vrlo primitivan.

Kazneni zakon iz 1997. godine, nakon svog stupanja na snagu, doživio je brojne izmjene i dopune. Nedugo, nakon samo tri godine na snazi, zakonodavac mijenja Kazneni zakon izmjenama i dopunama pa se tako mijenjaju i kaznena djela u svezi s dječjom pornografijom. Naime, cilj zakonodavca je što potpunije harmonizirati Kazneni zakon sa pravima i obvezama koje propisuju Konvencije.

Budući da je zakonodavac toliko često mijenjao Kazneni zakon, bitno je detaljno analizirati što je točno zakonodavac mijenjao u svakoj pojedinačnoj izmjeni i dopuni Kaznenog zakona, te pratiti način na koji je relevantne konvencije unio u Kazneni zakon, a sve u svezi sa kaznenim djelima s dječjom pornografijom.

Članak 196. Kaznenog zakona iz 1997. godine propisuje zabranu snimanja djeteta ili maloljetne osobe za izradbu slika, audiovizualnog materijala ili drugih predmeta pornografskog sadržaja, ili prodaju, raspačavanje, prikazivanje takvog materijala ili navođenje djeteta na sudjelovanje u pornografskoj predstavi.[29]

Radnja počinjenja ovog kaznenog djela određena je alternativno, a kazneno djelo je dovršeno radnjom prodaje ili raspačavanja bez obzira da li je druga osoba vidjela sadržaj snimljene slike. Modalitet počinjenja dovršen je onog trenutka kad žrtva, u ovom slučaju dijete ili maloljetnik, zapravo stvarno sudjeluje u pornografskoj predstavi, a ukoliko žrtva ne bi sudjelovala u predstavi tada bi počinitelj kaznenog djela odgovarao za pokušaj.

Jasno je kako je Kazneni zakon 1997. godine propisivao je krajnje pojednostavljeno biće kaznenog djela, ali opet napredno obzirom na, do tada jedini članak koji je regulirao kaznena djela u svezi s iskorištavanjem djece za pornografiju, članak 206. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske.[30]

[29] Kazneni zakon, Narodne novine, br. 110/97., čl. 196.
[30] Osnovni krivični zakon Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 31/93., čl. 206.

Članak 206. inkriminirao je prodaju, prikazivanje ili javno izlaganje te na drugi način omogućavanje osobama mlađim od četrnaest godina da dođu u kontakt sa medijima pornografskog sadržaja. Dakle u Osnovnom krivičnom zakonu RH uopće nije postojala odredba kojom bi se inkriminiralo iskorištavanje djece za pornografiju već samo upoznavanje djece s pornografijom.

Iako je navedeni članak napredniji, on je daleko od pozitivnog prava odnosno Kaznenog zakona iz 2011. godine. Članak 196. zapravo samo inkriminira radnje počinitelja koji snimaju, prodaju, raspačavaju, prikazuju takav materijal pornografskog sadržaja ili dijete ili maloljetnu osobu navode na sudjelovanje u pornografskoj predstavi. Spomenuti članak uopće ne govori o počiniteljima koji organiziraju snimanje dječje pornografije te koji omogućavaju njeno snimanje. Također uopće ne razlikuje počinitelje koji silom, prijetnjom, obmanom, prijevarom ili teškom zlouporabom ovlasti ili odnosa zavisnosti navedu dijete na snimanje dječje pornografije od onih koji to čine namamljivanjem, vrbovanjem ili poticanjem bez gore navedenih radnji.

Osim navedenog bitno je istaknuti kako ovaj članak uopće ne inkriminira počinitelje koji takvu dječju pornografiju gledaju ili posjeduju već samo one koji sudjeluju u njenom snimanju, prodaji i prikazivanju. Navedeni, pomalo primitivan zakonski članak, mijenjati će se kroz naredne izmjene i dopune Kaznenog zakona, a sve kako bi postigao minimum prava i obveza koje za predmetno kazneno djelo propisuju relevantne konvencije.

Već izmjenama i dopunama Kaznenog zakona 2000. godine, zakonodavac proširuje članke u svezi s kaznenim djelima s dječjom pornografijom. Počinje inkriminirati posjedovanje dječje pornografije pa tako u revidiranom članku 196. stoji: Tko dijete ili maloljetnu osobu snimi za izradbu fotografija, audiovizualnog materijala ili drugih predmeta pornografskog sadržaja, ili posjeduje ili uvozi ili prodaje, ili raspačava, ili prikazuje takav materijal, ili te osobe navede na sudjelovanje u pornografskoj predstavi kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina.[31] Dakle navedenim izmjenama inkriminirane su nove radnje kojima se ovo kazneno djelo može počiniti. Budući da je dodan glagol „posjeduje“ osoba, počinitelj kaznenog djela, nije više morala samo prodavati, snimati, raspačavati već je bilo dovoljno da samo posjeduje takav materijal kako bi se smatrala počiniteljem kaznenog djela iskorištavanja djece za pornografiju. Ovime se spriječilo širenje takvih materijala jer je sada odgovarao i primatelj takvih sadržaja, a ne više samo snimatelj odnosno distributer pa sa sigurnošću možemo reći da je došlo do pozitivnog pomaka.

[31] Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine, br. 129/00., čl. 196.

Osim inkriminacije posjedovanja dječje pornografije, novost je i zabrana uvoza pornografskog sadržaja u kojem sudjeluje dijete.

Izmjenama i dopunama Kaznenog zakona iz 2003. godine[32] uveden je novi stavak. Donošenjem spomenutog stavka postroženo je raspačavanje takvih sadržaja koji bi bili vidljivi više osoba putem računalne mreže. U tom slučaju kazna za počinitelje bila je veća, pa je gornja granica zatvorske kazne bila osam, a ne pet godina. Navedeni Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona ukinut je u cijelosti odlukom Ustavnog suda.[33]

Kad govorimo o zakonskom tekstu Kaznenog zakona koji je vrijedio 2004. godine, počinitelj kaznenog djela mogao je biti svaka osoba tj. ona koja ispuni uvjete iz hipoteze članka Zakona i to ne samo snimatelji sadržaja sa dječjom pornografijom nego i osobe koje mu pruže pomoć u tehničkom ili organizacijskom smislu.[34] Dakle Zakon je kažnjavao i osobe koje npr. organiziraju snimanje, osobe koje organiziraju rasvjetu ili ostale tehničke sastavnice na snimanju znajući o kakvom se snimanju radi itd.

Svi predmeti koju su ili uporabljeni ili bili namijenjeni za uporabu u ovom kaznenom djelu (*instrumenta sceleris*) oduzet će se, a oni koji su nastali počinjenjem ovog kaznenog djela (*producta sceleris*) oduzet će se i uništiti.[35] Navedeni predmeti oduzimaju se zbog moralnih razloga za obveznu primjenu sigurnosne mjere.[36]

Za razliku od Kaznenog zakona koji je vrijedio 2003. godine, ali je ubrzo ukinut u cijelosti, uzorom na članak 196. st. 2., izmjenama i dopunama Kaznenog zakona 2004. godine, uvedeno je novo kazneno djelo pa je članak 197.a regulirao dječju pornografiju na računalnom sustavu ili mreži. Ovo, tada novo kazneno djelo, inkriminiralo je pomoću računalnog sustava ili mreže proizvođenje, nuđenje, distribuiranje, pribavljanje za sebe ili drugoga, ili u računalnom sustavu ili na medijima za pohranu računalnih podataka posjedovanje pornografskih sadržaja koji prikazuju djecu ili maloljetnike u seksualnom eksplicitnom ponašanju ili koji su fokusirani na njihove spolne organe.[37] Za spomenuto kazneno djelo počinitelj je mogao dobiti od jedne do deset godina zatvora.

Proizvodnja se ovdje odnosi i na pravljenje kopija, nuđenje na poticanje osoba da nabave dječju pornografiju ili na kreiranje novih web stranica koje bi za sadržaj imale dječju pornografiju te stvaranje hiperlinkova kako bi se takvim stranicama lakše pristupalo.

[32] Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine, br. 111/03., čl. 196. st. 2.
[33] Ustavni sud RH, Poslovni broj: U-I-2566/2003, U-I-2892/2003 od 27. studenoga 2003.
[34] Bačić, F., Pavlović, Š., op. cit., str.702.
[35] Loc. Cit.
[36] Bojanić, I. [et al.], op. cit., 2007., str. 177.
[37] Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine, br. 105/04., čl. 197.a.

Raspačavanje se odnosi na slanje dječje pornografije drugoj osobi korištenjem računalne mreže, a pribavljanje na preuzimanje takvog pornografskog materijala sa web stranica.[38]

Međutim, ako obratimo pozornost na glagol „posjeduje“ iz samog članka jasno je kako navedeni članak nedovoljno jasno opisuje što sve uključuje posjedovanje. U svezi s time postoji slučaj Općinskog suda u Osijeku[39] gdje je okrivljenik svjesno pristupao dječjoj pornografiji putem interneta, ali nije svjesno preuzimao navedene sadržaje. Računalni sustav je tako napravljen da automatski preuzima podatke sa različitih internet stranica kako bi im se kasnije moglo lakše pristupiti tj. brže i ekonomičnije. Budući da okrivljenik nije posjedovao takav sadržaj, barem ne svjesno, nije ostvareno biće kaznenog djela pa time nije učinio ništa što zakonski ne smije. Takav nedostatak inkriminacije članka 197.a st.1. Kaznenog zakona iz 1997. godine ispravio je novi Kazneni zakon iz 2011. godine budući da je izričito obuhvatio i svjesno pristupanje dječjoj pornografiji putem informacijsko-komunikacijskih tehnologija.[40]

Osim navedenog prvog stavka, postoji i drugi stavak članka 197.a koji inkriminira radnju činjenja pristupačnim, posredstvom računalnog sustava, mreže ili medija za pohranu računalnih podataka, slike audiovizualnog sadržaja ili druge predmete pornografskog sadržaja djeci ili maloljetnim osobama. Za navedeno kazneno djelo predviđena je zatvorska kazna do tri godine ili novčana kazna.[41] Navedeni članak zapravo je, obzirom na biće kaznenog djela, naprednija verzija već spomenutog članka 206. Osnovnog krivičnog zakona RH.[42]

Izmjenama i dopunama Kaznenog zakona iz 2006. godine [43] postroženo je kazneno djelo iskorištavanja djece ili maloljetnih osoba za pornografiju na način da je za spomenuto kazneno djelo počinitelj mogao dobiti do osam godina zatvora, a ne više do pet godina zatvora kao što je bilo stanje 2004. godine. Također postrožena je i sankcija za članak 197.a pa više ne postoji novčana kazna nego zatvorska kazna od šest mjeseci do tri godine.

Do donošenja novog Kaznenog zakona 2011. godine ovo kazneno djelo nije se mijenjalo.

Prijašnji članak 197.a, dječja pornografija na računalnom sustavu ili mreži, donošenjem Kaznenog zakona iz 2011. godine više nije zaseban članak nego je sada ubačen u jedinstveni članak za kazneno djelo iskorištavanja djece za pornografiju (članak 163. Kaznenog zakona iz 2011. godine).[44]

---

[38] Bojanić, I. [et al.],, op. cit., str. 176.
[39] Presuda Županijskog suda u Osijeku, Kž-339/08-4 od 23. svibnja 2008.
[40] Maršavelski, Aleksandar, Komentar sudske prakse, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 18., br. 2/2011., str. 822.
[41] Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine, br. 105/04., čl. 197.a. st. 2.
[42] Osnovni krivični zakon Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 31/93., čl. 206.
[43] Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine, br. 71/06.
[44] Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11., čl. 163.

2. Kaznena djela iskorištavanja djece u pornografiji u Kaznenom zakonu iz 2011. godine

Donošenjem novog Kaznenog zakona 2011. godine dječja pornografija se počinje inkriminirati u tri članka. Postoji članak kojim se inkriminira iskorištavanje djece za pornografiju, članak kojim se inkriminira iskorištavanje djece za pornografske predstave te članak kojim se inkriminira upoznavanje djece s pornografijom.

U članku 163. st.1. Kaznenog zakona iz 2011. godine stoji da tko dijete namamljuje, vrbuje ili potiče na sudjelovanje u snimanju dječje pornografije ili tko organizira ili omogući njezino snimanje kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.[45] Jasno je da članak sada naznačuje samo pojam djeteta, a ne posebno i maloljetnika jer je sada prema Kaznenom zakonu dijete svaka osoba koja nije navršila 18 godina.[46] Bitno je uočiti da se delikt može počiniti samo s *dolusom* koji mora obuhvatiti svijest počinitelja o radnji počinjenja te svijest da se ta radnja poduzima u namjeri snimanja dječje pornografije.[47] Drugi stavak ovog članka inkriminira neovlašteno snimanje, proizvodnju, nuđenje, činjenje dostupnim, distribuiranje, širenje, uvoz, izvoz, pribavljanje za sebe ili drugoga, prodaju, davanje, prikazivanje ili posjedovanje dječju pornografiju ili svjesno pristupanje putem informacijsko komunikacijskih tehnologija. Stoga više nije potrebno da počinitelj kaznenog djela preuzme i spremi podatke na svom računalu već je dovoljan sam čin svjesnog pristupanja takvom sadržaju.

Uz prikazivanje prave djece inkriminira se i realno prikazivanje nepostojeće djece te prikazivanje osoba koje izgledaju mlađe od 18 godina iako to nisu.[48] Ovakva regulacije realnog prikazivanja nepostojeće djece nužna je iz moralnih razloga. Svako dijete ima validno pravo na seksualno neiskustvo koje se štiti upravo ovakvim upozoravanjem pa bi se takva slika potpuno iskrivila lažnim prikazivanjem djece koja sudjeluju u spolno eksplicitnom ponašanju. Uloga je društva da zaštiti onu osnovnu nevinost djeteta pa upravo iz tih razloga zakonodavac proširuje krug eventualnih počinitelja kako bi se spriječila čak i potencijalna opasnost. Upravo je jedna od onih činjenica koja dječju pornografiju čini specifikumom obzirom na ostala kaznena djela, sama nevinost odnosno ranjivost djeteta prikazanog na raznim zapisima dječje pornografije.[49]

Novi oblik djela uveden je uzorom na Konvenciju Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja. Riječ je o odredbi trećeg stavka istog članka koji

[45] Ibid., čl. 163. st.1.
[46] Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11., čl. 87. st. 7.
[47] Pavlović, Š., op. cit., str. 789.
[48] Vlada Republike Hrvatske, Konačni prijedlog Kaznenog zakona, Zagreb, 2011., str. 200.
[49] Roos, Hanna, Trading the sexual child: Child pornography and the commodification of children in society, Texas Journal of Women and the Law, vol. 23., br. 2/2014., str. 148.

zapravo kriminalizira nasilje, prijevaru ili bilo koje drugo himbeno ponašanje prema djetetu, zlouporabu ovlasti roditelja, skrbnika, udomitelja ili druge osobe kojoj je dijete povjereno na čuvanje, odgoj i skrb te korištenje teškog položaja ili odnosa ovisnosti djeteta.[50] Ovaj novi oblik djela zakonodavac strogo kažnjava pa tako za njega određuje zatvorsku kaznu od tri do dvanaest godina. [51]

U st. 4. istog članka regulira se postupanje sa predmetima koji su se koristili za počinjenje kaznenog djela i predmetima koji su njime nastali pa se tako oboje se oduzimaju, a pornografski materijal koji je nastao počinjenjem djela se uništava. Sud može oduzeti spomenute predmete ili iz moralnih razloga ili ako postoji opasnost da će se ponovno uporabiti za počinjene kaznenog djela. Ovakva ovlast suda proizlazi iz članka 79. st.1. Kaznenog zakona.

Jasno je kako zakonodavac zapravo kažnjava svakog počinitelja koji posjeduje ili snima pornografski materijal, no pitanje je da li kazniti i dijete koje snima i posjeduje materijal na kojem se on sam i nalazi. Navedeno pitanje objašnjava peti stavak članka 193. Kaznenog zakona pa se tako dijete neće kazniti za proizvodnju i posjedovanje pornografskog materijala koji prikazuje njega samog ili njega i drugo dijete ako su oni sami taj materijal proizveli i posjeduju ga uz pristanak svakog od njih i isključivo za njihovu osobnu upotrebu.[52] Navedeno zakonsko rješenje iz petog stavka stoji u Konvenciji Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja, a naš zakonodavac odlučio se iskoristiti ga kako se djeca koja su starija od četrnaest godina ne bi kazneno gonila budući da je isključena primjena Kaznenog zakona na djecu mlađu od četrnaest godina.[53] Djeca u spomenutoj dobi navedeno bi postupanje doživjela kao dodatan stresor koji nije nužan u ovom slučaju. Iako je zakonodavac odredbu unio u Kazneni zakon, postoje odvojena mišljenja. Pavlović smatra kako unesena odredba nije dobra jer se na taj način omogućuje učenje nečega što nije dobro. Osim toga postavlja se pitanje i daje opasku zakonodavcu kojom prigovara da se radi o neodgovornom propustu zakonodavca budući da je u Kazneni zakon unio odredbu kojom naznačuje pornografski materijal namijenjen isključivo za osobnu uporabu. Kako Pavlović zaključuje, pitanje je o kakvoj to osobnoj uporabi uopće može biti riječ te skreće pozornost na odgovornost punoljetnih osoba kojima su takva djeca povjerena na odgoj.[54] Naravno iako se dijete neće kazniti, djelo je i dalje protupravno pa bi npr. roditelj koji djecu zatekne u

[50] Pavlović, Š., op. cit., str. 790.
[51] Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11., čl. 163. st.3.
[52] Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11, čl. 163. st. 5.
[53] Vlada Republike Hrvatske, op. cit., str. 201.
[54] Pavlović, Š., op. cit., str. 790.

snimanju dječje pornografije mogao u tom trenutku upotrijebiti primjerenu silu da ih razdvoji te oduzme i uništi snimljeni materijal.[55]

Djecu stariju od četrnaest godina koja posjeduju pornografske sadržaje djece ne treba se i ne smije tretirati u očima zakona kao i punoljetne počinitelje. Djeca prilikom ulaska u pubertet često vole istraživati svoju seksualnost, a time posežu i za preuzimanjem pornografskog sadržaja na kojemu se nalaze njihovi vršnjaci.

Stoga je prilikom utvrđivanja takvog kaznenog djela vrlo bitno voditi računa o: razlici, u godinama, razlici u moći, naprednim aktivnostima, pristanku, trajanju aktivnosti, promjenama aktivnosti, otvorenoj agresivnosti, doživljaju recipijenta, pokušaju osiguravanja tajnovitosti, način na koji je eventualno zlostavljanje otkriveno, mogućnostima ciljne skupine pri odabiru žrtve te prirodi maštanja. Itzin tako smatra kako je, u cilju razlučivanja seksualnog zlostavljanja od normalnog eksperimentiranja, vrlo bitno razmotriti spomenuta pitanja.[56]

Podredno navedenom, većina sporazumnog eksperimentiranja događa se između vršnjaka. Ako je razlika u godinama veća, to je veća vjerojatnost da se ne radi o sporazumnom eksperimentiranju.

U navedenoj situaciji veliku bi ulogu trebali pridonijeti roditelji djeteta, no nažalost često roditelji ne žele sa djecom pričati o osjetljivim temama pa takvo nešto prepuštaju psihologu.

Vrsta seksualne aktivnosti koju eventualna žrtva i počinitelj konzumiraju, može biti neprimjerena dobi ako obuhvaća znanje koje žrtva još nije mogla spoznati. Pristanak se također spominje kao presudno važan čimbenik u razlikovanju zlostavljanja od sporazumnog eksperimentiranja. Vrlo je bitno ustanoviti da li je postojao pristanak od eventualne žrtve jer ukoliko jest stvara se potpuno drugačije gledište. Osim navedenog također je bitan doživljaj recipijenta te je potrebno ustanoviti kako žrtva doživljava seksualnu aktivnost. Ukoliko ih žrtva doživljava kao neugodne, postoji gotovo jasna razlika da se ne radi o sporazumnom eksperimentiranju.[57]

Vrijedi spomenuti da je prijedlog Županijskog suda u Splitu bio da se pornografija djece starije od 14 godina inkriminira blažom sankcijom.[58] Ovakvo rješenje nije savršeno, no predviđa ga Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od spolnog iskorištavanja i spolnog zlostavljanja pa je na zakonodavcu je da ga unese u Kazneni zakon ukoliko to smatra potrebitim.

[55] Turković, K… [et al.], Komentar Kaznenog zakona, Narodne novine, Zagreb, 2013., str. 223.
[56] Sanderson, C., op. cit., str. 108.
[57] Loc. Cit.
[58] Vlada Republike Hrvatske, op. cit., str. 201.

Naš zakonodavac je sam postavio definiciju dječje pornografije te je u potpunosti jasno o kojim se to sadržajima radi.[59]

Drugi članak kojim se inkriminira dječja pornografije je članak 164. Kaznenog zakona iz 2011. godine. On inkriminira kazneno djelo iskorištavanja djece za pornografske predstave pa tako u prvom stavku navedenog članka stoji kako se kažnjava namamljivanje, vrbovanje ili poticanje na sudjelovanje djeteta u pornografskoj predstavi te se predviđa zatvorska kazna od jedne do osam godina.[60] Takve predstave mogu biti komercijalnog karaktera ili za privatnu uporabu. Ovaj je članak nastao uzorom na članak 21. Konvencije Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja. Članak 21. Konvencije Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja obvezuje države potpisnice da usvoje zakonske i druge mjere kako bi se kaznenopravno sankcionirao namjerni čin vrbovanja djeteta za sudjelovanje u pornografskim nastupima ili uzrokovanje njegovog sudjelovanja u takvim nastupima, prisiljavanja djeteta na sudjelovanje u pornografskim nastupima ili ostvarivanje dobiti iz tih istih ili na drugi način iskorištavanje djeteta u takve svrhe te svjesno posjećivanje pornografskih nastupa koji uključuju sudjelovanje djece.[61]

Drugi stavak kažnjava i onoga tko zarađuje od pornografskih predstava u kojima sudjeluje dijete ili onoga koji na drugi način iskorištava dijete za pornografske predstave.[62] Za takvog počinitelja zakonodavac je predvidio zatvorsku kaznu od jedne do deset godina. Dakle vidljivo je kako u ovom slučaju odgovara i onaj koji zarađuje od pornografskih predstava u kojima sudjeluje dijete, a ne samo onaj tko namamljuje, vrbuje ili potiče na sudjelovanje u pornografskim predstavama. Ovim postupkom zakonodavca je uvelike doprinijeto boljoj zaštiti žrtve jer postoji opasnost kako netko zarađuje prodajom medijskih sadržaja s dječjom pornografijom iako ga zapravo nikada nije niti vidio, a ako se takvo postupanje ne inkriminira postoji velika opasnost da će doći do zlouporabe.

Treći stavak je gotovo isti kao i treći stavak u članku 163. Kaznenog zakona pa se predviđa ista zatvorska kazna u trajanju od tri do dvanaest godina. Ovdje se radi o slučajevima uporabe prijetnje, sile, obmane, prijevare, zlouporabe ovlasti ili teškog položaja ili odnosa zavisnosti za sudjelovanje djeteta u pornografskim predstavama.[63] Dakle zakonodavac ponovno kao i u prethodnom članku 163. Kaznenog zakona ističe razlikovanje počinitelja koji kazneno djelo

[59] Vidi supra, str. 6.
[60] Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11., čl. 164. st. 1.
[61] Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, NN-MU 11/2011, čl. 21. st.1.
[62] Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11., čl. 164. st. 2.
[63] Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11., čl. 164. st. 3.

počine pod posebno navedenim kvalifikatornim okolnostima te je bitno uočiti kako se takvi počinitelji teže kažnjavaju.

Sljedeći, četvrti stavak, novina je u Kaznenom zakonu pa se tako sada se kažnjava i osoba koja gleda pornografsku predstavu uživo ili putem komunikacijskih sredstava ako je znala ili je morala i mogla znati da u njoj sudjeluje dijete. [64] Uvođenjem ovog propisa u Kazneni zakon smanjena je i potražnja za takvim sadržajem budući da se kažnjava svaka osoba koja je prema objektivnim okolnostima i svojim osobnim sposobnostima morala i mogla znati da u pornografskoj predstavi sudjeluju djeca.[65] Dakle zakonodavac ovime izjednačava počinitelja koji je znao o kakvom se sadržaju radi te onoga tko je postupao u otklonjivoj zabludi o biću kaznenog djela, odnosno o okolnosti sudjelovanja djeteta.

Peti stavak nije nikakva novost već opet spominje kako će se spomenuta *instrumenta sceleris* oduzeti, a *producta sceleris* oduzeti i uništiti.

Trenutačno se Kazneni zakon od 2011. godine nije bitno mijenjao u pogledu članaka 163. i 164. Jedina promjena koja se dogodila u području regulacije navedenih članaka bila je promjena definicije onoga što nije pornografija u smislu članka 163. pa se sada ne smatraju pornografijom materijali koji imaju umjetnički, medicinski ili znanstveni značaj, a riječ „informativni ili sličan“ sadržaj je izbrisana.

Osim dva navedena članka postoji još jedan članak kojim se inkriminiraju kaznena djela u vezi s iskorištavanjem djece za pornografiju kako bi se osigurala sveobuhvatna i cjelovita zaštita ovog područja od strane zakonodavca. Ovdje se radi o članku 165. Kaznenog zakona u kojem stoji kako se kažnjava osoba koja djetetu mlađem od petnaest godina pokaže ili učini pristupačnim predmete pornografskog sadržaja ili pornografsku predstavu i to zatvorskom kaznom do tri godine zatvora.[66] Dakle zakonodavac kažnjava i bilo kakvo izlaganje pornografskog sadržaja djeci kako bi maksimalno zaštitio njihovo pravo na seksualno neiskustvo i neznanje.

[64] Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11., čl. 165. st. 4.
[65] Turković, K., op. cit., str. 224.
[66] Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11., čl. 165. st. 1.

IV. KRIMINOLOŠKE SPOZNAJE O KAZNENIM DJELIMA U SVEZI S DJEČJOM PORNOGRAFIJOM

Sanderson je odavno postavila svoju definiciju spolnog (seksualnog) zlostavljanja. Prema njoj, „spolno zlostavljanje je svako prisiljavanje ili nagovaranje djeteta, odnosno mlađe osobe, na sudjelovanje u spolnim aktivnostima, bez obzira na to je li dijete svjesno što se događa. Aktivnosti mogu obuhvaćati tjelesni kontakt, uključujući činove koji podrazumijevaju penetraciju (silovanje, sodomija) i one pri kojima ne dolazi do penetracije. Spolno zlostavljanje odnosi se i na aktivnosti pri kojima ne dolazi do tjelesnog kontakta, kao što je poticanje djece na gledanje pornografskog sadržaja ili sudjelovanje u njegovu stvaranju, na promatranje spolnih aktivnosti ili na spolno neprimjereno ponašanje.“[67] Dakle radi se o seksualnom zlostavljanju djeteta pod koju definiciju potpada iskorištavanje djeteta za pornografiju. Cilj spolnih zlostavljača prilikom iskorištavanja djece u pornografiji nije samo ili uopće nije osobno zadovoljstvo već je ponekad i zarada ili nešto drugo dok je kod drugih oblika seksualnog zlostavljanja vrlo često samo osobno zadovoljstvo ili pokazivanje odnosa moći tj. odnosa subordinacije djeteta i počinitelja.

Sullivan, jedan od istaknutih istraživača u području dječje pornografije, kreirao je spiralu zlostavljanja koja prikazuje metodu procjene rizika. Radi se o pretpostavci koja služi kao kliničko sredstvo razumijevanja seksualnih zlostavljača djece. Sullivan tvrdi kako postoje različiti periodi u kojem seksualni zlostavljači dolaze do one završne faze, a to je seksualno zlostavljanje djeteta. U prvoj fazi zlostavljači postaju svjesni seksualnog interesa za djecu te pokušavaju minimalizirati značenje svojih postupaka te time negirati i potisnuti svoje osjećaje. Sljedeća faza uključuje pretvaranje fantazije u realnost te u toj fazi dolazi do prvog kontakta s djetetom uz pridodavanje posebne pažnje djetetu, poklanjanje poklona itd. Zadnja, finalna faza jest sam čin spolnog zlostavljanja djeteta.[68]

Navedena teorija vrlo je bitna budući da može spriječiti spolno zlostavljanje djeteta. Naime, sudovi sude tek nakon što se kazneno djelo dogodi, a ne prije i tek tada ukoliko se eventualni počinitelj dokaže krivim, dosuđuju i sankciju. Iako u prvoj i drugoj fazi ove teorije ne postoje znakovi seksualnog zlostavljanja djeteta, vrlo ih je bitno prepoznati, a sve s ciljem sprječavanja posljednje faze tj. spolnog zlostavljanja djeteta i utjecaja na eventualnog počinitelja prije trenutka suđenja, odnosno prije nego se dogodi čin zlostavljanja. Detaljnim proučavanjem ove tri faze od strane Suda, može se dobiti cjelokupna slika o uzrocima

[67] Pravobranitelj za djecu, op. cit., str. 7.
[68] Sheehan, J. Brendan, Courts Caught in the Web: Fixing a Failed System with Factors Designed for Sentencing Child Pornography Offenders, Cleveland State Law Review, vol. 63, br. 4/2015., str. 821.

počinjenja kaznenog djela, posljedicama koje je to kazneno djelo ostavilo na žrtvu te rizika od opasnosti eventualnog počinitelja prema zajednici. Npr. prva faza služi Sudu kako bi procijenio ozbiljnost situacije, a time i mogućnost eventualnog počinitelja da će nastaviti sa sljedećim fazama ukoliko mu se odredi određena uvjetna kazna, probacija.

Nakon spolnog zlostavljanja zlostavljač i dalje nastavlja posebno tretirati dijete. Da bi što dulje seksualno zlostavljao dijete, zlostavljač djetetu daje novac, hranu, odjeću, vodi na putovanja te im poklanja ostale materijalne stvari. Osim materijalnih stvari, dijete također ima osjećaj da ima poseban status, drugačiji od statusa u društvu, te se nalazi u konstantnom centru pažnje od strane zlostavljača. Primanje spomenutih materijalnih i nematerijalnih poklona dijete dovode u stanje „bez povratka" pa se tako ono osjeća krivo zbog situacije u kojoj se nalazi pa time zlostavljač osigurava tajnost njihovog odnosa.[69]

„Seksualni zlostavljači djece u mnogočemu su obični ljudi koje djeca svakodnevno susreću. Pojavljuju se u svakoj društvenoj, rasnoj ili vjerskoj skupini, a često su ugledni članovi društva i zajednice."[70] Jasno je stoga kako su seksualni zlostavljači djece zapravo prisutni u svim sferama života. Takvi ljudi bave se sportom, imaju prijatelje i prijateljice, kvalitetno obavljaju posao koji rade te izvanredno funkcioniraju u raznim područjima života.[71]

Stoga je jasno kako seksualni zlostavljači nisu ničime drugačiji od ostalih ljudi koji nisu tema ovog rada.

Seksualni zlostavljači djece često se zadržavaju na mjestima na kojima se okupljaju djeca te su vrlo ljubazni prema djeci. Osim toga oni se bave hobijima koje vole djeca, sudjeluju u organizaciji putovanja ili zabave djece u čemu koriste psihologiju djeteta te su vrlo uspješni u svom poslu pa lako privuku djecu, žrtve ovog kaznenog djela.[72]

Seksualni zlostavljači u 80 do 90 posto slučajeva djeci su poznate osobe. Takva bliskost djeci odvlači pozornost od bilo kakve moguće opasnosti. Zbog navedene bliskosti roditelji ne vjeruju djeci, a djeca najčešće nemaju iskustvo niti vokabular da bi točno opisali seksualnu aktivnost odraslih pa djeca ne žele stvarati nikakve „probleme" sebi i drugima.[73] Zbog navedenog djeca se boje reći roditeljima da su zlostavljana budući da smatraju kako će ih roditelji zbog toga kazniti ili da će se roditelji uznemiriti te da im naposljetku neće moći pomoći.[74]

[69] Wolbert-Burgess, A., op. cit., str. 16.
[70] Sanderson, C., op. cit., str. 51.
[71] Kozarić-Kovačić, D., op. cit., str. 92.
[72] Sanderson, C., op. cit., str. 53.
[73] Kozarić-Kovačić, D., op. cit., str. 92.
[74] Wolbert-Burgess, A., op. cit., str. 17.

Spolni zlostavljači djece mogu biti i žene. Osnovne značajke takvih osobu su: nisko samopoštovanje, teško djetinjstvo, rani ulazak u brak, usamljenost, psihološki poremećaji ili mentalne bolesti, ovisnost o alkoholu ili drogama te mnoge druge značajke. Teško je pojmiti kako žene mogu biti zlostavljači budući da su tradicionalno smatrane pasivnim recipijentima i vrlo često žrtvama, a ne agresorima tj. počiniteljima. Zbog gore navedenog poimanja žene kao seksualnog zlostavljača, žrtve smatraju kako im nitko neće vjerovati ako nekome otkriju takvo kriminalno ponašanje. Time crne brojke seksualnog zlostavlja ostaju velike kad se radi o ženi kao spolnom zlostavljaču.[75]

Mogu se iščitati, od raznih autora, različite kategorije počinitelja ovisno o uzrocima kaznenog djela kojeg čine. Pa tako prema Wolbert Burgessu postoji više vrsta sakupljača dječje pornografije. Autor ih dijeli na sakupljači iz ormara, sakupljači pedofili, amaterski sakupljači sa grupom djece ili komercijalni sakupljači sa više grupa djece.[76]

Sakupljači iz ormara ima tajni interes u dječju pornografiju te takvu tajnu ne dijeli. Takvi sakupljači ne razmjenjuju medijske sadržaje sa ostalim sakupljačima već ih zadržavaju samo za sebe.

Sakupljači pedofili obično sudjeluju u spolnim aktivnostima sa jednim djetetom pojedinačno. Oni ne gledaju na povredu djeteta na isti način kao i ljudi koji nisu pedofili. Sakupljači pedofili smatraju kako niti u jednom trenutku nisu povrijedili dijete budući da psihičku povredu drže bitnom. Bez obzira koliko podčinjavajuće djeluju medijski sadržaji nastali iz iskorištavanja djece za pornografiju, sakupljači pedofili smatraju da nisu napravili ništa štetno prema djetetu.

U njihovim očima, bez obzira na rast i razvoj djeteta u odraslog i zrelog čovjeka, dijete na fotografiji ostaje zauvijek mlado. Zbog navedenog, sakupljači dječje pornografije redovito održavaju i proširuju svoju zbirku. Budući da im toliko znači, bez obzira na veličinu zbirke, uvijek je nastoje proširiti.

Kod mnogih sakupljača dječje pornografije pronađeni su različiti časopisi koje se bave prirodom pedofilije. Sakupljači dječje pornografije žele znati više o pedofiliji kako bi svoje ponašanje mogli opravdati samome sebi. Postoji zabilježen slučaj kako je uhićeni pedofil imao u svom posjedu članak koji govori o dječjoj slobodi da sami odluče da li žele sudjelovati u bilo kakvom seksualnom ponašanju te da biraju svoje partnere slobodnom voljom.[77]

[75] Sanderson, C., op. cit., str. 108.
[76] Ibid., str. 93.
[77] Wolbert-Burgess, A., op. cit., str. 84.

Amaterski sakupljači dječje pornografije osobe su koje ne sakupljaju pornografiju sa ciljem zarade, već sa ciljem povezanosti i komunikacije sa drugim amaterskim sakupljačima dječje pornografije. Prema Burgessu ove kategorije sakupljača dječje pornografije ima najviše.[78]

Komercijalni sakupljač dječje pornografije je osoba koja ima svoju grupu djece koje spolno zlostavlja i koja ima pristup kolekciji ostalih komercijalnih sakupljača diljem svijeta koji opet imaju svoju grupu djece koju seksualno zlostavljaju.

Derenčinović pak razlikuje tri oblika posjedovanja dječje pornografije. On ga dijeli u obično posjedovanje, posjedovanje radi komercijalne distribucije i posjedovanje radi nekomercijalne distribucije. Stoga je jasno kako razlikuje tri vrste sakupljača dječje pornografije te ih dijeli na one koji posjeduju dječju pornografiju zbog sebe, na one koji dječju pornografiju posjeduju radi zarade te na one koji je posjeduju radi razmjene sa drugim sakupljačima.[79]

Osim svih navedenih uzroka, istraživanja su pokazala kako je jedan od uzroka distribucije putem informacijsko komunikacijskih tehnologija i osveta pa tako određeni počinitelji distribuiraju dječju pornografiju, ne da bi je razmjenjivali, niti da bi od nje zaradili, već samo radi osvete. Vrlo često se radi o frustriranim partnerima koji nakon prekida veze fotografije svog, sada već bivšeg partnera, postavljaju na internet kako bi bile svima prisutne. Jedini cilj takvog pothvata je osveta budući da takve slike vrlo često posramljujuće djeluju na one koji se na njima nalaze. Tako je primjerice postojala internet stranica koja je ugašena 2012. godine te se zvala „*Is Anyone Up*?“ na kojoj se mogao pronaći gore navedeni sadržaj.[80]

Sakupljači dječje pornografije, bez obzira na uzroke činjenja kaznenog djela, „izmjenjuju sličice pornografskog sadržaja kao što dječaci razmjenjuju sličice bejzbola“.[81] Dječja pornografija za njih je objekt razmjene, stvar, roba koja se mijenja zanemarujući dijete kao osobu.[82] Budući da i njihovi razmjenjivači posjeduju iste sadržaje, oni počinju to smatrati normalnim, uobičajenim ponašanjem koje ni na koji način nije loše po njihovom shvaćanju. Njihova potreba za dokazivanjem toliko je izražena do te mjere da riskiraju da budu uhvaćeni u tome što čine samo da bi ih njihovi prijatelji sakupljači priznali unutar svog „društva“. Postoji slučaj u kojem pedofil šalje drugome pedofilu pismo u kojemu prilaže fotografije kako bi se dokazao da ih zaista posjeduje.[83] Uzimajući u obzir gore navedenu usporedbu dječje pornografije sa sličicama za bejzbol, jasno je kako sličica lošeg igrača bejzbola ne vrijedi kao

[78] Loc. Cit.
[79] Derenčinović, Davor, Dječja pornografija na Internetu - o kažnjivosti posjedovanja i virutalnoj dječjoj pornografiji, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 10, br. 1/2003., str. 24.
[80] Osterday, Mitchell, Protecting minors from themselves: Expanding revange porn laws to protect the most vulnerable, Indiana Law Review, vol. 49, br. 2/2016., str. 558.
[81] Loc.Cit.
[82] Roos, H., op. cit., str. 150.
[83] Wolbert-Burgess, A., op. cit., str. 86.

slika izvrsnog igrača bejzbola.[84] Stoga je jasno kako sakupljači vrlo često svaki takav pornografski sadržaj sa dječjom pornografijom posebno vrednuju. Svaki takav medijski sadržaj ima svoju posebnu vrijednost pa ih obzirom na vrijednost i razmjenjuju.

Za sakupljače vrlo je bitno održavati svoju kolekciju i redovito je proširivati kako bi uvjerili drugo dijete kako je tako nešto normalno. Skloni su pokazivati drugoj djeci pornografske materijale koji uključuju djecu kako bi druga djeca tako nešto shvatili kao normalno ponašanje. Budući da su djeca često sklona kopirati ponašanja druge djece, počinitelji nažalost često uspijevaju u svom naumu. Osim takvih materijala, vrlo često djeci pokazuju i različite knjige o ljudskoj seksualnost i seksualnom obrazovanju. Djeca u pravilu smatraju kako je ono što piše u knjizi zaista istinito budući da je knjiga „ozbiljna stvar", pa prihvaćaju obrasce ponašanja koji su sadržani u takvim materijalima.

Podredno navedenom, dječja pornografija može poslužiti kao sredstvo ucjene. Ako bi dijete u jednom trenutku odlučilo prekinuti sa izlaganjem snimanju bilo kakvog pornografskog materijala ili odlučilo roditeljima reći cijelu istinu, sakupljači bi ucjenjivali dijete. Budući da posjeduju dječju pornografiju žrtve, žrtva se boji da će njegove fotografije ili videozapisi postati dostupni roditeljima, prijateljima, poznanicima pa žrtva odustaje od svog nauma.[85]

Posljednji razlog, ali ne i nebitan razlog, očituje se u sredstvu zarade.[86] Sakupljači dječje pornografije ponekad prikupljaju takve sadržaje samo zbog profita ili im je profit samo sporedni razlog. Takva situacija zapravo nastaje kad krenu sakupljati pornografiju zbog gore navedena četiri razloga, a podredno tome shvate da mogu zaraditi nešto novaca.

Kad govorimo o mjestu pohrane dječje pornografije, prvo moramo uzeti u obzir da je takav materijal vjerojatno najbitnija stvar u životu sakupljača dječje pornografije. Upravo zbog navedenog, takav materijal se vrlo često nalazi na skrovitom, vrlo dobro zaštićenom mjestu koje bi moglo biti i izvan mjesta u kojem žive. Takav sadržaj može se nalaziti u sefu ili u nekom posebno za tu svrhu unajmljenom prostoru. Premda mu je vrlo bitna sigurnost, sakupljač nerijetko stavlja lakši pristup takvom sadržaju ispred svoje sigurnosti. U slučaju pronalaska takvog materijala od strane policije, sakupljači su skloniji predati takvu kolekciju policiji nego je uništiti. Uništavanje takve kolekcije za njih predstavlja veliku štetu pa često žive u nadi da će je jednom opet moći vidjeti u cjelokupnom obliku, a ako ne onda barem njezine dijelove koje su takvog sadržaja da ih legalno može posjedovati. Nakon što sakupi dovoljno materijala nastaje potreba za organizacijom. Sakupljači razvijaju sustave

[84] Loc. Cit.
[85] Loc. Cit.
[86] Ibid., str. 87.

klasifikacije materijala koje posjeduju kako bi im u svakom trenutku lakše i sistematičnije pristupali.[87] Napredovanjem tehnologije, takav sadržaj čuva se na posebnim hard diskovima, a trenutačno je tehnologija toliko napredovala da je svakome dostupno osobno računalo sposobno pohraniti podatke veličine velike Kongresne knjižnice u SAD-u. Stoga je jasno kako govorimo od tisućama medijskih sadržaja koje se na takvim diskovima mogu pohraniti, a veličina diska nije veća od veličine ljudskog dlana.

[87] Loc. Cit.

V. VIKTIMOLOŠKE SPOZNAJE O KAZNENIM DJELIMA U SVEZI S DJEČJOM PORNOGRAFIJOM

Spolna zlostavljanja bilo koje vrste mogu dovesti do trajnog oštećenja živčane strukture i funkcije mozga u razvoju djeteta, a posebno limbičkog sustav (hipokampus i amigdale). Takva oštećenja vode do poremećaja u regulaciji i modulaciji emocija, kognitivnih funkcija i poremećaja u razvoju osobnosti djeteta. Za sanaciju takvih nastalih promjena, potrebna su intenzivna i dugotrajna psihoterapijska i psihofarmaloška liječenja.[88]

Znakove ponašanja kao posljedicu seksualnog zlostavljanja možemo podijeliti na nekoliko skupina. Postoje fizički znakovi seksualnog zlostavljanja, emocionalni znakovi seksualnog zlostavljanja, seksualno ponašanje kao znak seksualnog zlostavljanja, socijalno ponašanje kao znak seksualnog zlostavljanja te ponašanje u školi kao rezultat seksualnog zlostavljanja.

Kad govorimo o fizičkim znakovima možemo spomenuti: genitalne infekcije, ozlijede na grudima, bradavicama, ispod trbuha, česte upale grla uz poteškoće gutanja, osjećaj gušenja, menstrualne smetnje, trudnoća, iznenadno gubljenje ili dobivanje težine, često tuširanje, defenzivan govor tijela itd.[89]

Emocionalni znakovi mogu biti u obliku: ljutnje, tjeskobe, straha od odlaska kući nakon škole, straha od mraka, izoliranosti, strah od bilo kakvog fizičkog kontakta, depresija, osjećaj izdaje, konfuzije itd.[90] Budući da kod ovakvih posljedica zlostavljanja ne postoje fizički znakovi, razgovor s djetetom jedini može pokazati da li je do zlostavljanja zaista došlo. Za takav razgovor potrebna je posebna edukacija stručnjaka.[91]

Posebno seksualno ponašanje ogleda se u: neuobičajenom interesu za svoje i tuđe genitalije, česta masturbacija, uporaba „prostih“ riječi, promiskuitet, prostitucija, crteži koji otkrivaju naglašene seksualne detalje, miješanje seksualnih ponašanja sa emocijama itd.

Socijalno ponašanje kao posljedica seksualnog zlostavljanja može biti: konfuzija uloga u obitelji, dijete moli da ne ostane s određenom osobom, mokrenje u krevet, tepanje, cuclanje palca, poslušnost, perfekcionizam, laganje, povučenost, noćne more, korištenje droga i alkohola, pokušaji suicida, bježanje od kuće itd.[92]

[88] Pravobranitelj za djecu, op. cit., str. 9.
[89] Kozarić-Kovačić, D., op. cit., str. 91.
[90] Loc. Cit.
[91] Ćorić, Vesna, Flander, Buljan, Gordana, Štimac, Domagoj, Seksualno zlostavljanje djece: Dijagnostička obrada i čimbenici koji utječu na razotkrivanje, Pediatar Croatia, Zagreb, 2008., str. 264.
[92] Kozarić-Kovačić, D., op. cit., str. 92.

Na kraju bitno je spomenuti ponašanje u školi koje može biti rezultat seksualnog zlostavljanja djeteta: smetnje pažnje, sanjarenje, distraktibilnost, izostanci iz škole, i to posebno s dozvolom roditelja te često spominjanje tajnih ili seksualnih tema u školskim zadaćama.[93]

Roditelji često osjećaju veliku sramotu zbog seksualnog zlostavljanja njihovog djeteta pa se potajno nadaju kako će se dijete samo oporaviti od nastalog događaja.[94] Takvo razmišljanje ne smije biti slučaj. Djetetu treba pomoći na sve moguće načine kako bi shvatilo što se dogodilo i kako takav događaj ne bi ostavio nikakve ili gotovo nikakve traume na budućnost djeteta. Nažalost u nekim obiteljima to nije tako.

Seksualno zlostavljana djeca vrlo često dolaze iz obitelji sa vrlo ograničenom ili lošom komunikacijom. Članovi obitelji prekidaju jedni druge u razgovoru, komunikacija je vrlo iskrivljena, sadržaj nije bitan, a verbalna komunikacija roditelja s djecom je vrlo ograničena ili uopće nema. Stoga je jasno kako se djeca unutar takvih obitelji nisu naučila izražavati niti zauzimati stavove i mišljenja o sebi i općenito već odgovaraju samo ako ih se pita.[95] Postoji razlika u dobi obzirom na razotkrivanje počinjenja kaznenog djela odnosno seksualnog zlostavljanja. Mlađa djeca se vrlo često povjeravaju roditeljima, ali zbog njihovog spolnog neiskustva, ne mogu shvatiti da je spolno zlostavljanje za njih zaista loše. Za razliku od mlađe djece, starija se djeca vrlo često ne povjeravaju roditeljima iako su u potpunosti svjesni da je spolno zlostavljanje za njih loše.[96]

Budući da djeca osjećaju veliku sramotu zbog situacije u kojoj se nalaze jasno je kako bi činili neuobičajene stvari da taj osjećaj nestane. Postoje čak zabilježeni slučajevi gdje su žrtve, akteri takvih pornografskih sadržaja, provalili u prostore počinitelja kako bi povratili fotografije na kojima se nalaze te kako nitko nikada ne bi došao u kontakt s njima.[97]

[93] Ibid., str. 93.
[94] Loc. Cit.
[95] Ćorić,V., Flander, B., Gordana, Š., op. cit., str. 266.
[96] Ibid., str. 267.
[97] Wolbert-Burgess, A., op. cit., str. 83.

VI. PREVENTIVNI PROGRAMI USMJERENI NA SPRJEČAVANJE KAZNENIH DJELA U SVEZI S DJEČJOM PORNOGRAFIJOM

Općepoznata izreka je kako je bolje spriječiti nego liječiti. Postojanje preventivnih programa usmjerenih na sprječavanje djela u svezi s dječjom pornografijom koristilo bi počiniteljima, žrtvama, ali i sustavu. Mogući počinitelji, uz adekvatne preventivne programe, ne bi postali počinitelji, a time i žrtve ne bi postale žrtve. Jednim programom moguće je spriječiti eventualnog počinitelja na počinjenje kaznenog djela čime se ne opterećuje pravosudni i penalni sustav koji je ionako previše opterećen novim predmetima, odnosno manjkom djelatnika, a viškom zatvorenika. Postoje određeni programi koji pokazuju kako 30 do 50 posto seksualnih zlostavljača reagira na liječenje tako što nauči obuzdati svoje uzbuđenje primjenom naučenih strategija ponašanja.[98] Naravno nije isti način liječenja za seksualne zlostavljače sa duševnom smetnjom te za seksualne zlostavljače koji imaju neki drugi uzrok činjenja ovog kaznenog djela npr. profit. Bilo kako bilo, preventivni programi bili bi namijenjeni svim spolnim zlostavljačima djece.

Mišljenje stručnjaka iz prošlosti kako kemijska kastracije može spriječiti ponovno počinjenja kaznenog djela više ne postoji. Smatra se kako kemijska kastracija uopće ne djeluje te da ona zapravo u određenoj mjeri može pojačati žudnju i poriv za seksualnim zlostavljanjem djece iako se ovim postupkom uklanja ugoda koja postoji u ciklusu seksualnog zlostavljača.

Postoje i pokušaji praćenja emocionalnih uzbuđenja počinitelja, puštenih seksualnih zlostavljača uz pomoć elektronskih uređaja. Takav pokušaj nije rezultirao dobrim konačnim rješenjem. Takvi uređaji ne mogu zabilježiti samo fiziološko uzbuđenje koje je rezultat nailaska agresora na novu žrtvu, već bilježe svako fiziološko uzbuđenje koje može nastati zbog puno situacija u životu. Osim toga takvi uređaji mogu bilježiti samo rezultate na prenositeljima koji su već poznati pravosudnom sustavu. Stoga je jasno kako su ovakvi pokušaji samo lažna sigurnost koja se pruža roditeljima žrtava i samoj žrtvi.[99]

Navedeni preventivni program omogućio bi besplatne razgovore sa psihologom, specijalistom koji ima sva potrebna znanja i vještine nužne za preventivno djelovanje na sve one ljude koji bi se dobrovoljno prijavili na sudjelovanje u takvom programu. Takva dostupnost programa liječenja, prije počinjenja kaznenog djela, može imati vrlo djelotvoran učinak na eventualnog počinitelja. Osim toga vrlo je bitno osigurati tajnost podataka polaznika takvih programa kako bi se potaknulo ljude s takvim problemima na njihovo rješavanje. Preventivno djelovanje

[98] Ibid., str. 123.
[99] Sanderson, C., op. cit., str. 303.

puno je bitnije nego djelovanje nakon počinjenja kaznenog djela jer njime kazneno djelo niti ne nastaje.

Npr. britansko Ministarstvo unutarnjih poslova organiziralo je programe pružanja pomoći onima koji osjete zabrinutost zbog toga što ih djeca seksualno uzbuđuju prije no što počine kazneno djelo.[100]

Izolacijom, u zatvoru, seksualni zlostavljač može maštati o ponovnom počinjenju kaznenog djela te odmah po izlasku iz zatvora može osloboditi nakupljeni stres na bilo kojem djetetu.[101] Stoga je vrlo bitno cijelo vrijeme djelovati na zlostavljača, poticati ga na razgovor sa stručnjacima kako bi naučio strategije izbjegavanja sličnog ponašanja u budućnosti.

U SAD-u postoje programi liječenja seksualnih prijestupnika. Program liječenja seksualnih prijestupnika (SOTP) uveden 1991. godine, 2005. godine provodio se u 27 zatvora. Program nije bio obavezan za sve seksualne zlostavljače djece već su osuđenici u njemu mogli sudjelovati dobrovoljno kako bi im takvo dobro vladanje unutar zatvora umanjilo zatvorsku kaznu. Vjeruje se da takav postupak može smanjiti vjerojatnost ponavljanja prijestupa između 10 do 30 posto. Spomenuti program temelji se na kognitivno–bihevioralnoj terapiji koja djeluje na načelu dinamičkog odnosa misli, osjećaja i ponašanja. Zapravo glavno žarište ovog procesa jest donošenje samostalnih odluka, samopoštovanje, poimanje samog sebe te razvijanje kognitivnih vještina. Seksualne zlostavljače potiče se da preispitaju svoje postupke, duboko unutar sebe, te naposljetku osjete iskreno kajanje zbog počinjenog kaznenog djela.[102]

Vrlo sličan program postoji i u Hrvatskom zatvorskom sustavu. 2005. godine pokrenut je probni projekt pod nazivom: Prevencija recidiva i kontrola impulzivnog ponašanja – PRIKIP. Cilj ovog programa je smanjenje recidivizma počinitelja kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa te priprema počinitelja za reintegraciju uz mogućnost nastavka tretmana u zajednici. Ovim programom se nastoji da počinitelji prihvate odgovornost za djela koja su učinili, da razviju određenu empatiju prema žrtvi te općenito rasvijetliti koji su to rizični faktori koji mogu dovesti do počinjenja novih kaznenih djela iste vrste. Kao što piše i Sanderson, tako i Mužinić i Vukota potvrđuju kako nagon počinitelja prema djeci vrlo vjerojatno neće nestati samim tretmanom, ali vrlo je bitno naučiti počinitelja kako da taj nagon kontrolira tj. ograničava njegovu impulzivnost.[103] Navedeni program traje deset mjeseci i provodi se u grupama uz suradnju sa educiranim timom koji uključuje policiju,

[100] Loc. Cit.
[101] Wolbert-Burgess, A., op. cit., str. 124.
[102] Loc. Cit.
[103] Mužinić, Vukota, Seksualni delinkventi-program prevencije recidiva, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 17, br. 2/2010., str. 619-623.

psihologe, psihijatre, socijalne pedagoge, socijalne radnike, probacijske službenike, pravnike, itd.,a trebao bi uključivati i suradnju pravosuđa u svezi kreiranja i donošenja zakonske regulative.[104]

Budući da je jedna od najvećih briga svakog roditelja strah da im dijete bude spolno zlostavljano, što je jasno vidljivo iz roditeljskih komentara i reakcija u vezi spolnog zlostavljanja u raznim medijima odnosno iz raznih radionica te medijskih reportaža, razvijena je potreba za stvaranjem učinkovitog programa prevencije spolnog zlostavljanja djeteta pa je tako 1978. godine u SAD-u nastao program CAP (Child Assault Prevention – prevencija napada na djecu). Danas je taj program uvršten u program hrvatske Udruge roditelja „Korak po korak“.[105]

[104] Ibid., str. 620.
[105] Pravobranitelj za djecu, op. cit., str. 9.

VII. FENOMENOLOŠKA ANALIZA U VEZI S KAZNENIM DJELIMA ISKORIŠTAVANJA DJECE ZA PORNOGRAFIJU

Ovo poglavlje nastalo je kao pokazatelj stvarnih brojki činjenja kaznenih djela u svezi s dječjom pornografijom i to uspoređujući te analizirajući statističke podatke Državnog zavoda za statistiku od 2009. godine do 2014. godine.[106]

GRAF 1. PRIJAVLJENE, OPTUŽENE I OSUĐENE PUNOLJETNE OSOBE U REPUBLICI HRVATSKOJ ZA KAZNENA DJELA U SVEZI ISKORIŠTAVANJA DJECE ZA PORNOGRAFIJU U RAZDOBLJU OD 2009.-2010.

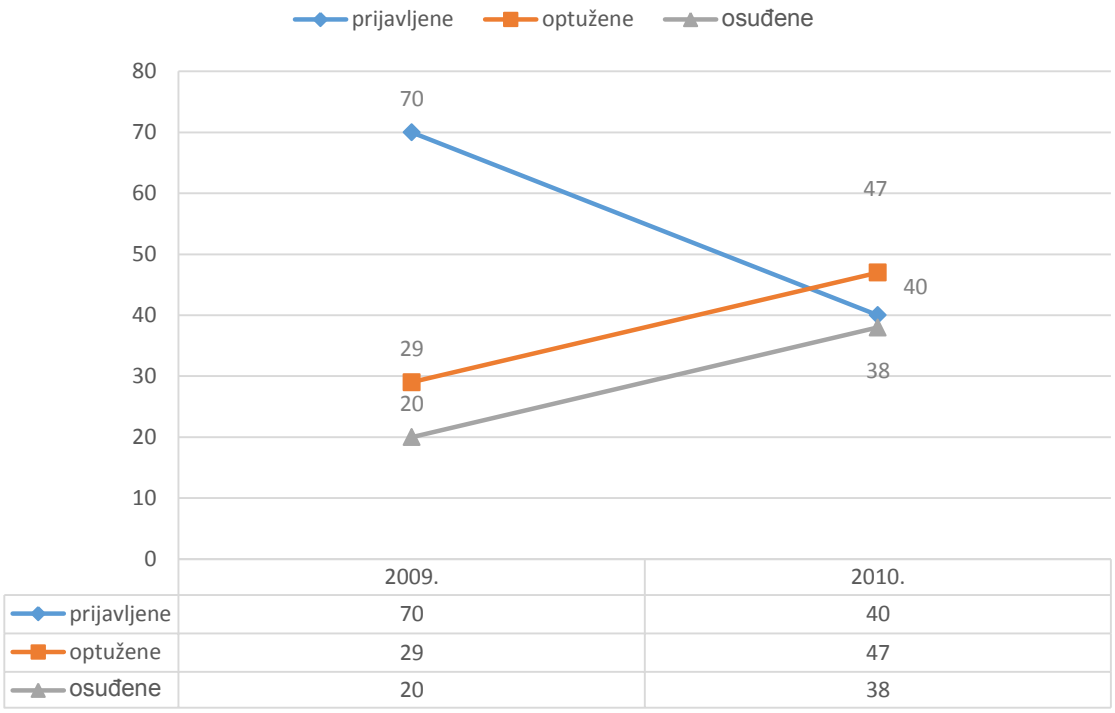

	2009.	2010.
prijavljene	70	40
optužene	29	47
osuđene	20	38

Graf 1. obuhvaća kaznena djela u svezi s iskorištavanjem djece za pornografiju u razdoblju od 2009. do 2010. godine i to kaznena djela: iskorištavanja djece ili maloljetnih osoba za pornografiju, upoznavanja djece s pornografijom te dječja pornografija na računalnom sustavu ili mreži. Analizom grafa 1. jasno je kako je broj prijavljenih osoba od 2009. godine do 2010. godine u padu, no broj optuženih osoba je u porastu pa je tako sa dvadesetdevet osoba 2009. godine broj porastao na četrdesetsedam osoba 2010. godine. Najveći broj prijavljenih osoba 2009. godine prijavljen je zbog kaznenog djela dječje pornografije na računalnom sustavu ili mreži, a manji broj osoba je optužen te osuđen, a sve budući da tadašnje stanja poznavanja

[106] Državni zavod za statistiku, Statistička izvješća, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2009.-2014., dostupno na: http://www.dzs.hr/ (1. rujna 2016.).

cyber kriminaliteta nije bilo na zavidnoj razini. Bitno je istaknuti kako je 2010. godine vidljiv gotov isti broj prijavljenih i osuđenih osoba. Budući da je tehnologija napredovala, a time i načini otkrivanja ovih kaznenih djela, smanjena je vjerojatnost nepostojanja, za osudu, dovoljnog dokaznog materijala prijavljenih osoba.

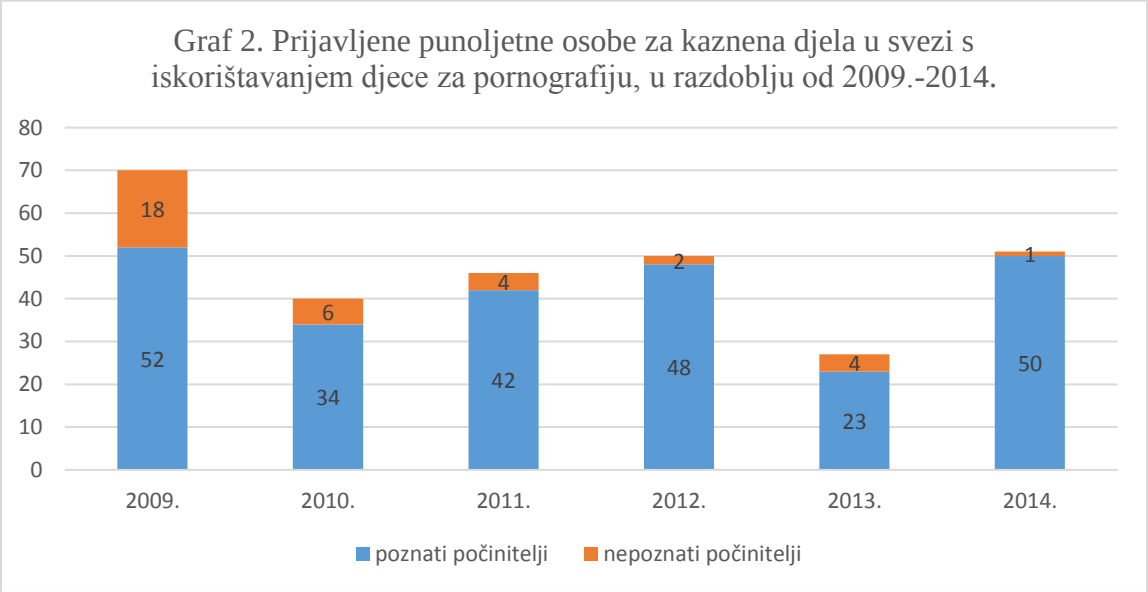

Graf 2. prikazuje koliki je broj prijavljenih počinitelja kaznenih djela u vezi s iskorištavanjem djece za pornografiju ostao nepoznat. Analizom grafa može se zaključiti kako je brojka nepoznatih počinitelja bila puno veća 2009. godine nego npr. 2014. godine. Napretkom informacijsko-komunikacijskih tehnologija napreduju i tehnike bržeg i učinkovitijeg otkrivanja počinitelja ovih kaznenih djela pa je tako od 25% nepoznatih počinitelja 2009. godine, 2014. godine brojka smanjena na svega 2% počinitelja.

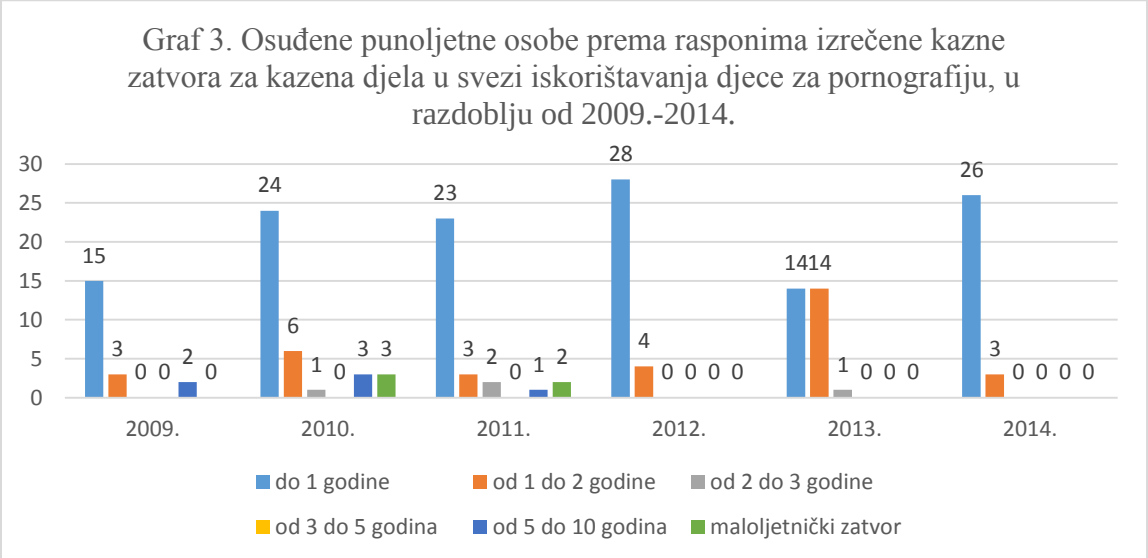

Kako prikazuje treći graf, najčešće izrečena zatvorska kazna prema statističkim podacima manja je od jedne godine zatvora te zauzima više od 70% svih dosuđenih zatvorskih kazni. Maksimalne zatvorske kazne za navedena kaznena djela gotovo nema. Od 2009. godine do 2014. godine postoje samo šest dosuđenih zatvorskih kazni većih od pet godina što je prema cjelokupnom broju dosuđenih kazni vrlo mali broj. Zanimljivo je da sudovi niti jednom nisu dosudili zatvorsku kaznu od tri do pet godina što govori o tome kako se drže onog zakonskog minimuma zatvorskih kazni budući da se radilo o blažim kaznenim djelima. Manji broj zatvorskih kazni pripada i kategoriji od dvije do tri godine zatvora te nešto veći broj kategoriji od jedne do dvije godine zatvora. Osim navedenih zatvorskih kazni zabilježene su i kazne maloljetničkog zatvora u ukupnom broju od pet počinitelja.

Graf 4. Osuđene punoljetne osobe prema izrečenim sankcijama za kaznena djela u svezi iskorištavanja djece za pornografiju, u razdoblju od 2009.-2014.

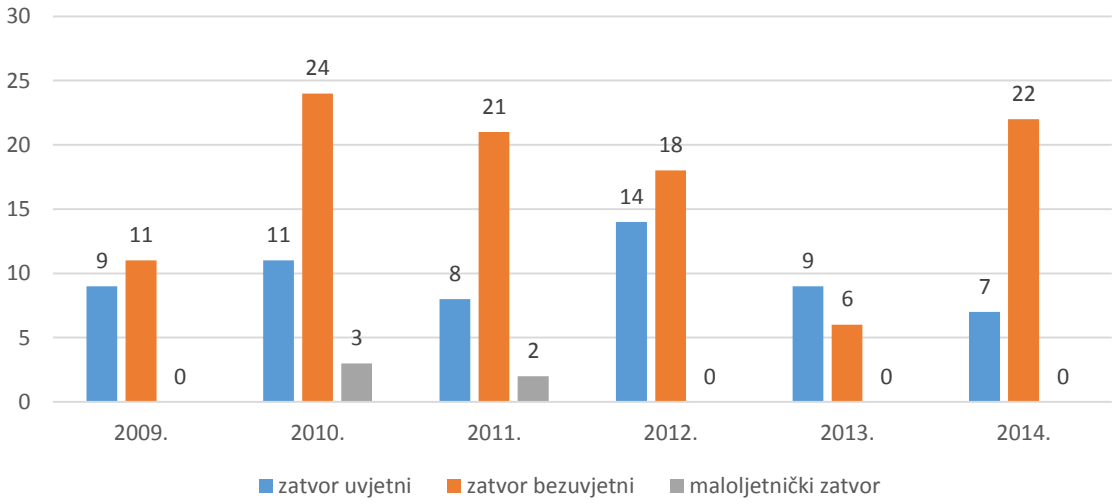

Iako Sudovi smatraju kako se generalna i specijalna svrha kazne može u većini slučajeva ostvariti uvjetnom, a ne samo bezuvjetnom kaznom, nisu skloni dosuđivati uvjetne kazne zatvora za počinitelje kaznenih djela u vezi s iskorištavanjem djece za pornografiju pa je tako 35% osuđenih počinitelja dobilo uvjetne kazne.

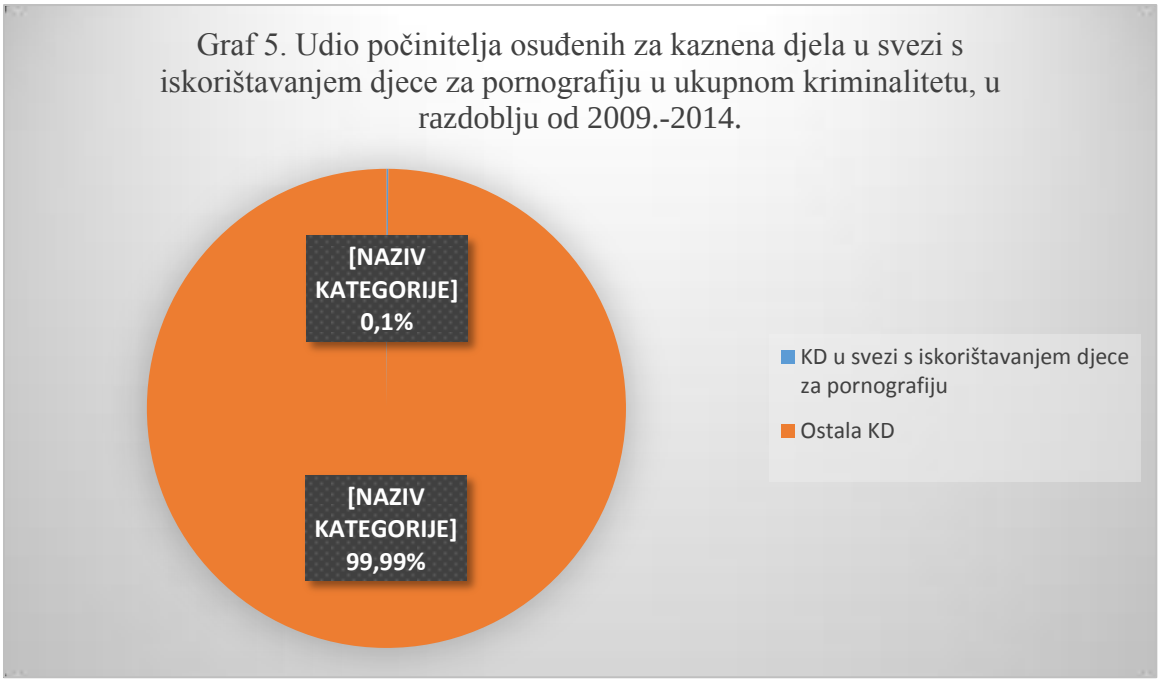

Kaznena djela u vezi s iskorištavanjem djece za pornografiju u ukupnom statističkom broju osuđenih osoba za sva kaznena djela Kaznenog zakona zauzimaju vrlo malu brojku. Samo 0,1% kaznenih djela odnosi se na djela koja su tema ovog diplomskog rada.

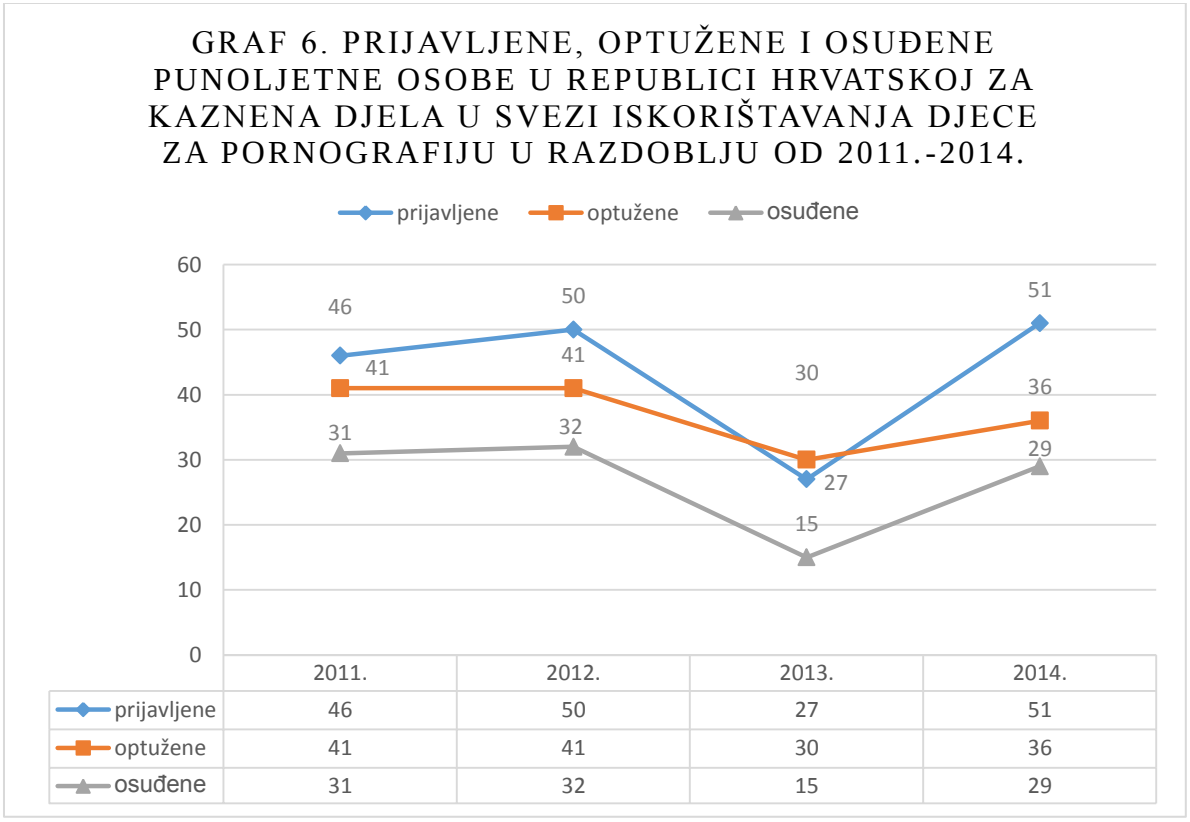

Graf 6. obuhvaća kaznena djela u razdoblju od 2011. godine do 2014. godine i to kaznena djela: iskorištavanja djece za pornografiju, iskorištavanja djece za pornografske predstave, upoznavanje djece s pornografijom te dječja pornografija na računalnom sustavu ili mreži.
Stupanjem na snagu novog Kaznenog zakona 2011. godine dogodile su se i određene promjene u broju počinitelja ovih kaznenih djela pa se tako broj osuđenih osoba prepolovio obzirom na 2012. godinu i 2013. godinu. U 2012. godini broj osuđenih osoba bio je tridesetdva, a 2013. godine taj je broj iznosio petnaest.
Već 2014. godine broj osuđenih osoba približio se brojci iz 2011. godine te ne postoji znatna statistička razlika.

Graf 7. Osuđene punoljetne osobe prema kaznenim djelima u svezi iskorištavanja djece za pornografiju, u razdoblju od 2009.-2010.

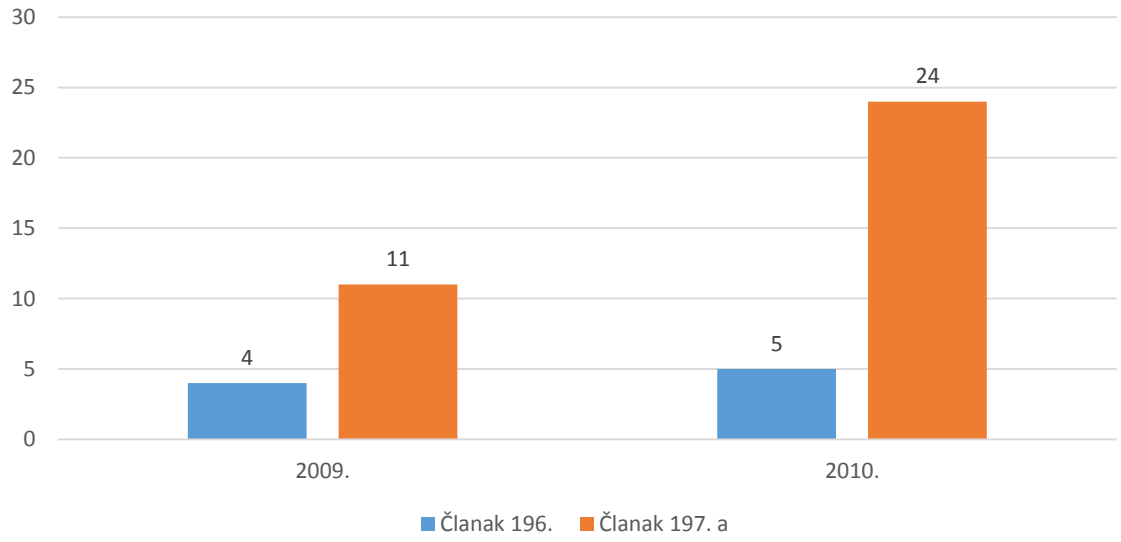

Po članku 196. Kaznenog zakona iz 1997. godine, 2009. godine, osuđene su četiri osobe, a po članku 197.a jedanaest osoba. Stoga je jasno kako je puno veći broj osuđenih osoba osuđen je za kazneno djelo iz članka 197. a. Takva situacija postojala je i 2010. godine budući da je opet broj osuđenih osoba za kazneno djelo iz članka 197.a bio puno veći. U 2009. godini postojala je razlika od 175%, a u 2010. godini broj osuđenih za kazneno djelo po članku 197. a bio je 380% veći što je velika razlika.
Broj osuđenih osoba po članku 196. u porastu je između 2009. i 2010. godine kao i broj osuđenih osoba prema članku 197. a koji je porastao za 118 %.

Graf 8. Osuđene punoljetne osobe prema kaznenim djelima u svezi iskorištavanja djece za pornografiju, u razdoblju od 2011.-2012.

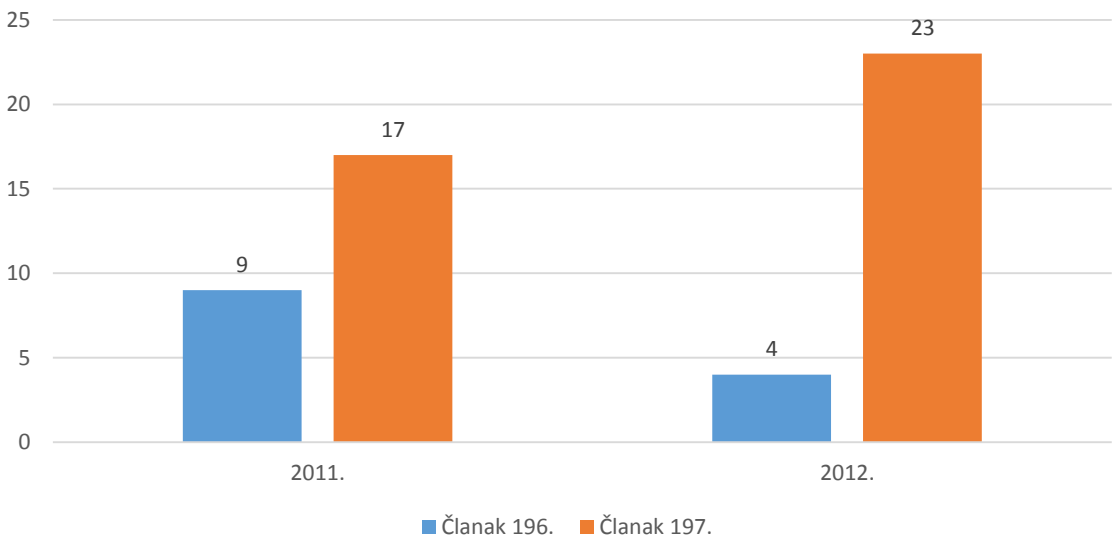

2011. godine, broj osuđenih osoba po članku 196. Kaznenog zakona iz 1997. godine iznosi devet dok je 2012. godine broj pao na četiri. Prema članku 197. broj osoba je porastao sa sedamnaest na dvadesettri. Kao i 2009. i 2010. godine i ovdje je uočljiva velika razlika između osuđenih osoba prema članku 196. i 197.

Graf 9. Osuđene punoljetne osobe prema kaznenim djelima u svezi iskorištavanja djece za pornografiju, u razdoblju od 2013.-2014.

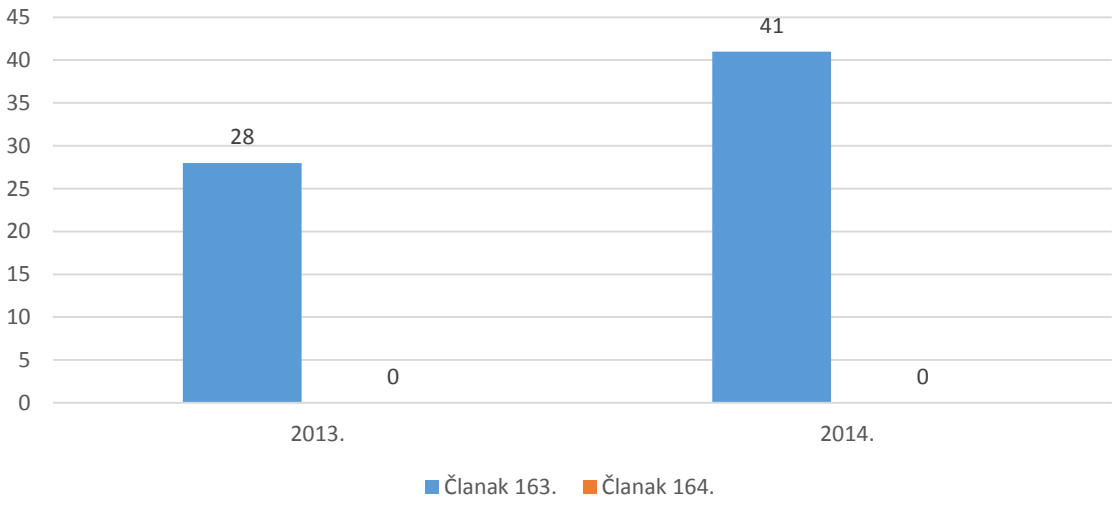

2013. godine ukupan broj osuđenih osoba za članak 163. Kaznenog zakona bio je dvadesetosam, a 2014. godine četrdesetjedan pa postoji porast od 46%. Prema članku 164., iskorištavanje djece za pornografske predstave, nije bila osuđena niti jedna osoba.

VIII. KAZNENA DJELA U SVEZI S DJEČJOM PORNOGRAFIJOM U SUDSKOJ PRAKSI

Tijekom pravnog istraživanja, a vezano uz ovaj diplomski rad, korišten je uzorak od pet presuda. Radi se o presudama donesenim u razdoblju od 2011. godine do 2016. godine na Općinskom Sudu u Karlovcu.

Istraživanje sudske prakse bitan je dio diplomskog rada pa je stoga dio i ovog rada. Analiza sudskih presuda može bitno pomoći u razmatranju novih načina počinjenja kaznenog djela uz pomoću novih tehnologija te utjecaja društvenih promjena na posljedice žrtava i počinitelja ovih kaznenih djela.

U svih pet presuda počinitelji su proglašeni krivima za kazneno djelo protiv sedamnaeste glave trenutno važećeg Kaznenog zakona dakle kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta i to kazneno djelo članka 163. Kaznenog zakona, iskorištavanje djece za pornografiju. Ovisno o svakom različitom počinitelju radilo se o radnjama snimanja, radnjama distribucije ili posjedovanja dječje pornografije.

1. Slučaj okrivljenika B.L. u praksi Općinskog suda u Karlovcu

Okrivljenik B.L.[107] držao je pohranjene slike i snimke nage djece s prikazanim spolnim organima i spolnim odnosima u kojima sudjeluju djeca i maloljetnici na CD-ima i DVD-R-ima. Nakon pretrage stana i drugih prostorija okrivljenog ti diskovi oduzeti su. Okrivljenik se branio da je navedene diskove u njegovu kuću u gradnji mogao unijeti bilo tko, a ne nužno on osobno. Navodi kako posjeduje autopraonicu u kojoj ima otvoren obrt pa budući da svakodnevno pobire stare diskove koje korisnici njegove praonice ostavljaju radi potpale, smatra kako su ti diskovi od neke njegove stranke, a nikako od njega osobno. Sud obranu okrivljenika smatra nevjerodostojnom budući da je malo vjerojatno da bi stranke same odbacivale takve diskove u njegovoj praonici, a pogotovo budući da se radi o medijima na kojima su pohranjene fotografije i video materijal koji zahtjeva reprodukciju putem ekrana, a ne uređaja koji se nalaze u automobilu. Budući da se radi o identičnoj vrsti sadržaja koji je na tim medijima pohranjen, Sud smatra kako je te medije donio okrivljeni, a ne netko treći. Također bitno je istaknuti kako je okrivljeni svjesno držao sadržaj s dječjom pornografijom jer ga je prvo trebalo pronaći na internetu, a nakon toga preuzeti sa interneta te snimiti na razne medije.

Zbog svega navedenog, nakon provedenoj dokaznog postupka, Sud smatra da je okrivljenik kriv što je na medijima za pohranu računalnih podataka posjedovao pornografske sadržaje koji prikazuju djecu i maloljetnike u seksualno eksplicitnom ponašanju čime je dijelom počinio kazneno djelo protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa – dječjom pornografijom na računalnom sustavu ili mreži kažnjivo po članku 197. A. st. 1. Kaznenog zakona iz 1997. godine.

Okrivljenik do sada nije osuđivan te je kod njega pronađena relativno mala količina ilegalnog sadržaja pa Sud oboje uzima kao olakotnu okolnost uz činjenicu relativno složenih obiteljskih prilika u kojima je okrivljenik živio što je moglo poticajno djelovati na okrivljenikovo asocijativno ponašanje.

Stoga ga Sud osuđuje na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine, no povodom žalbe Županijski sud u Karlovcu kaznu zamjenjuje radom za opće dobro na način da se jedan dan zatvora zamjenjuje sa dva sata rada u napomenu kako je prvostupanjski sud podcijenio značaj olakotnih okolnosti budući da ne postoje otegotne okolnosti. Županijski sud u Karlovcu

[107] Općinski sud u Karlovcu, Poslovni broj: 9K/850/08-29 od 15. lipnja 2011.

smatrao je kako je izrečena kazna okrivljeniku prestroga s time da se svrha generalne i specijalne prevencije u ovom slučaju može ostvariti i blažom sankcijom pa zato odlučuje kao što je navedeno.

Uočljivo je kako je po službenoj dužnosti preinačena prvostupanjska presuda u pravnoj oznaci djela pa je tako utvrđeno je da je B.L. navedenim radnjama počinio kazneno djelo iz članka 163. st. 2. Kaznenog zakona iz 2011. godine.

2. Slučaj okrivljenika D.G. u praksi Općinskog suda u Karlovcu

Okrivljenik D.G.[108] držao je na tvrdom disku računala pohranjene fotografije, video klipove i HTML dokumente te na šest CDR-a imao pohranjene fotografije i videoklipove, a sve sa snimkama nagih maloljetnica s prikazanim spolnim organima u raznim seksualnim položajima i spolnim odnosima u kojima sudjeluju maloljetnici. Sud smatra kako je okrivljenik čuvao medije s dječjom pornografijom, što znači da su oni za njega imali određenu vrijednost jer da se radi o, za njega manje bitnom sadržaju, on bi ih pregledao i bacio odnosno uništio. Stoga Sud zaključuje kako je okrivljenik svjesno preuzimao dječju pornografiju.

Okrivljenik navodi kako priznaje da je pohranio cijeli medijski sadržaj na tvrdi disk i druge medije, ali da je to napravio iz neznanja. Što se tiče medijskog sadržaja koji se nalazio na CD-ima, za njega okrivljeni ističe da je on posljedica nedostatka prostora na tvrdom disku uslijed kojeg je kopirao višak sadržaja na CD-e.

Osim gore navedenog, okrivljenik tvrdi kako nikada nije pregledavao snimke koje se nalaze na tvrdom disku ili CD-ima te da nije znao da se radi o djeci.

Sud njegovu obranu smatra nevjerodostojnom. Dječja pornografija na internetu vrlo je strogo kontroliran sadržaj te čim se pojavi represivni aparat odmah djeluje te gasi web stranicu takvog sadržaja. Budući da se korisnik web stranica sa dječjom pornografijom vrlo često mora prijaviti na takve stranice kako bi im pristupio, Sud smatra kako je okrivljenik pohranio materijal sa gore navedenim sadržajem potpuno svjesno te je dobro znao što pohranjuje. Osim navedenog, Sud smatra kako je sadržaj pohranjivao selektivno odnosno da se nije radilo o pukom dodatnom stvaranju radnog prostora kako to već ističe okrivljenik D.G. u svojoj obrani.

Prema zapisniku o pretrazi računala vidljivo je da su neki mediji izdvojeni jer se smatralo da sadržavaju razni inkriminirajući sadržaj dok su preostali mediji koji su bili privremeno oduzeti vraćeni okrivljenicima.

Slijedom svega navedenog, Sud prvookrivljenog D.G. smatra krivim je što je u računalnom sustavu i na medijima za pohranu računalnih podataka posjedovao pornografske sadržaje koji prikazuju maloljetnike u seksualno eksplicitnom ponašanju i koji su fokusirani na njihove spolne organe čime je počinio kazneno djelo protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa – dječjom pornografijom na računalnom sustavu ili mreži kažnjivom po članku 197.a st.1. Kaznenog zakona iz 1997. godine.

[108] Općinsku sud u Karlovcu, Poslovni broj: 9K-816/2008-26 od 11. svibnja 2011.

Sud kao olakotne okolnosti uzima činjenicu dosadašnje neosuđivanost te relativno malu količinu zabranjenog pornografskog materijala uz činjenicu da se radi o osobi mlađe životne dobi.

Slijedom svega navedenog, Sud ga osuđuje na zatvorsku kaznu u trajanju od jedne godine.

Županijski sud u Karlovcu preinačuje prvostupanjsku presudu u pravnoj oznaci djela budući da se sada radi o članku 163. stavku 2. Kaznenog zakona iz 2011. godine te zatvorsku kaznu okrivljenika zamjenjuje radom za opće dobro budući da je novi Kazneni zakon iz 2011. godine blaži.

3. Slučaj okrivljenika Z.Z. u praksi Općinskog suda u Karlovcu

Okrivljenik Z.Z.[109] držao je pohranjene razne video klipove s prikazanim spolnim odnosima u kojima sudjeluju maloljetnici i fotografije nagih maloljetnica s prikazanim spolnim organima. Okrivljenik u svojoj obrani poriče bilo kakvu vezu sa pronađenim pornografskim sadržajem budući da je njegov seksualni interes umjeren isključivo prema punoljetnim ženama s kojim održava odnose. Tvrdi kako nije mogao vidjeti koji točno sadržaj preuzima s interneta prije nego li ga je preuzeo. Također navodi kako je njegovo računalo bilo umreženo pa je takav pornografski sadržaj na njega mogao pohraniti bilo tko, međutim, Sud smatra kako tako nešto nije istinito budući da je dječja pornografija pronađena na medijima gdje je snimljena voljom okrivljenog pri čemu je on sasvim sigurno znao o kakvom se materijalu radi budući da je vještak utvrdio kako se već pri samoj fizionomiji promatranih osoba može zaključiti da se radi o vrlo mladim osobama.

Dakle okrivljenik je na medijima za pohranu računalnih podataka posjedovao pornografske sadržaje koji prikazuju maloljetnike u seksualno eksplicitnom ponašanju i koji su fokusirani na njihove spolne organe pri čemu je počinio kazneno djelo protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa – dječjom pornografijom na računalnom sustavu ili mreži kažnjivo po članku 197.a. st.1. Kaznenog zakona iz 1997. godine.

Okrivljenik je zaposlen, IT specijalist je po zanimanju, te nema pokazatelja da je sklon činjenju drugih kaznenih djela.

Slijedom navedenog, Sud ga osuđuje na zatvorsku kaznu u trajanju od jedne godine.

Povodom žalbe Županijski sud u Karlovcu preinačuje presudu prvostupanjskog suda tako da smanjuje zatvorsku kaznu na šest mjeseci te je zamjenjuje radom za opće dobro u trajanju od šezdeset dana. Kao olakotne okolnost Županijski sud uzima činjenicu da je osoba od rođenja s oštećenim sluhom, da je završila strojarsku školu i stekla zvanje inž. strojarstva, iako mu je bilo predloženo obzirom na zdravstveno stanje da ne mora služiti vojni rok, okrivljenik sam po svom zahtjevu odlazi u vojsku, a sve zbog oca koji je ratni vojni invalid. Osim toga okrivljenik je dobrovoljni davatelj krvi od 1997. godine zbog rijetke krvne grupe, također je ispunio donatorsku karticu o darivanju organa te završio tečaj spašavanja ljudi i imovine. Član je ekološke grupe te se bavi humanitarnom aktivnošću pa povremeno uplaćuje i manje iznose za djecu Hrvatske. Proteklih godina pripremio je oko stotinu računala i predao ih osobno donacijama humanitarnim udrugama, školama i bolnicama. Osim navedenog, okrivljenik skrbi za brata kojemu je uredio stan, već je godinu i pol dana u ozbiljnoj vezi sa ženom svojih

[109] Općinsku sud u Karlovcu, Poslovni broj: 9K-382/08-25 od 24. siječnja 2011.

godina te je zaručen. Što se tiče obaveza po poslu, Sud je ustanovio kako okrivljenik radi posao dvojice budući da zbog recesijskih okolnosti trgovačko društvo u kojem radi ne može zaposliti još jednog radnika. Zbog svih ovih okolnosti Sud je odlučio kao što je navedeno.

4. Slučaj okrivljenika Ž.S., I.L. i J.B. Općinskog suda u Karlovcu

Okrivljenik Ž.S.[110] mobilnim telefonom snimio je maloljetnicu u spolnom odnosu s dvije punoljetne osobe pri čemu je fokusirao njezin spolni organ, a nakon toga snimku prenio okrivljeniku I.L. na mobilni telefon dok je osoba N.N. tu snimku prenijela na mobilni telefon J.B.

Okrivljenik Ž.S. je nakon petnaestak dana izbrisao svoju snimku, dok je J.B. zadržao snimku na svom mobitelu ne pridodajući tome neku posebnu važnost već ju je smatrao mladenačkom šalom. Za razliku od njih I.L. je svoju snimku držao pohranjenom na memorijskoj kartici što može ukazivati na posebno značenje te snimke za njega. Oštećena svjedoči tome kako se I.L. podsmjehivao gledajući tu snimku sa trećim osobama. I.L. je znao da je oštećena maloljetna sve budući da živi u istoj ulici te poznaje njezinog oca.

Dakle Ž.S. je pomoću mreže distribuirao pornografski sadržaj koji prikazuje maloljetnu osobu u seksualno eksplicitnom ponašanju i koji je fokusiran na njezin spolni organ. I.L. i J.B. su na mediju za pohranu računalnih podataka posjedovali pornografski sadržaj koji prikazuje maloljetnu osobu u seksualno eksplicitnom ponašanju i koji je fokusiran na njezin spolni organ.

Zbog navedenog svi troje počinili su kazneno djelo protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa – dječjom pornografijom na računalnom sustavu ili mreži kažnjivim po članku 197.a st.1. Kaznenog zakona iz 1997. godine.

Uzimajući u obzir olakotne okolnost Sud koristi činjenicu što I.L. obavljao posao policijskog službenika. Osim navedenog, kod Ž.S.(19 godina) i J.B.(21 godinu), zbog njihove dobi, može se ustvrditi da se zaista radi samo o mladenačkoj nepromišljenosti, a kod I.L. zapravo samo želja za posjedovanjem nečega neobičnog o osobi koju osobno poznaje kako tvrdi Sud.

Slijedom svega navedenog svi troje osuđuju se na zatvorsku kaznu u trajanju od jedne godine.

Povodom žalbi Ž.S. i J.B., po službenoj dužnosti, Sud preinačuje prvostupanjsku presudu u odnosu na pravnu oznaku djela pa su sada proglašeni krivima za kazneno djelo protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta – iskorištavanjem djeteta za pornografiju iz članka 163. st.2. Kaznenog zakona iz 2011. godine.

Slijedom navedenog za Ž.S. i J.B. preinačuje se prvostupanjska presuda u odluci o kazni. Naime, izriče im se kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci s time da se neće izvršiti ako ne počine novo kazneno djelo u razdoblju od tri godine.

[110] Općinsku sud u Karlovcu, Poslovni broj: K-442/2010-50 od 13. travnja 2011.

5. Slučaj okrivljenika N.I. u praksi Županijskog suda u Rijeci

Navedena presuda vrlo je bitna budući da potvrđuje mnogo teorijskih činjenica korisnih za ovaj diplomski rad poput ponašanja žrtve, psihičkih znakova zlostavljanja, poznanstva djeteta sa počiniteljem, osobina ličnosti počinitelja, reakcije roditelja na takvo agresivno ponašanje prema njihovu djetetu itd. pa je vrijedi izdvojiti iako je donesena na Županijskom Sudu u Rijeci.[111]

Optuženik N. je u vremenskom razdoblju od 2010. godine do 2012. godine, u više navrata, u svom stanu, koristeći susjedsko povjerenje i poznanstvo s djetetom A. rođenim 2003. godine te druženje djeteta A. s njegovim unukom, dajući mu slatkiše i manje novčane iznose prikazivao video filmove s obnaženim ženama, muškarcima i djecom pri spolnom odnošaju i drugim radnjama seksualno eksplicitnog sadržaja.

Osim gore navedenog, optuženik je u istom vremenu i na istom mjestu nagovorio dijete A. da se razodjene te potom fotografirao njegovu stražnjicu i spolovilo.

Optuženik je, 2012. godine, opet koristeći se povjerenjem i susjedskim poznanstvom sa djetetom A. rođenim 2003. godine, djetetom B. rođenim 2006. godine i djetetom C. rođenim 2004. godine, prilikom dolaska djece u njegov stan, zatražio od B. da dođe na njegov tavan te potom da skine majicu, hlače i gaćice te dijete B. nekoliko puta fotografirao tako razodjevenu.

Nakon toga zatražio je djecu A i C da dođu na isti tavan nakon čega je zatražio A da izvadi svoje spolovilo te da ga drži u rukama kako bi ga optuženik fotografirao što je i učinio.

Tijekom kriminalističkog istraživanja oduzeti su određeni materijali te je prilikom pregledavanja CD diskova utvrđeno kako su na istima prikazane fotografije djece baš na način kako su djeca opisala.

Nakon što je otkriveno seksualno zlostavljanje, roditelji su potražili stručnu pomoć te Sud smatra kako niti u jednom segmentu roditelji nisu zanemarili brigu i odgoj djeteta pa nije bilo potrebe za indiciranjem mjere obiteljsko pravne zaštite. To više što je dijete i dalje redovito pohađalo školu bez poteškoća sa savladavanjem nastavnog gradiva. Jedina vidljiva promjena odrazila se u tome što je A inzistirao na pratnji odrasle osobe prilikom dolaska i odlaska u školu.

Za vrijeme trajanja postupka, roditelji nisu prepoznali nikakve znakove ponašanja na djetetu A koji bi odstupali od njegovog uobičajenog ponašanja. A je uspješan učenik u školi te

[111] Županijski sud Rijeka, Poslovni broj: K-2/2013 od 11. lipnja 2013.

sudjeluje i na izvannastavnim aktivnostima. Jedina promjena bila je želja djeteta da spava sa svojim roditeljima tijekom noćnog odmora, no roditelji tome nisu pridavali posebnu pažnju. Iako obitelj ima redovitu normalnu komunikaciju, A se zbog gubitka povjerenja, nastalog zbog osuđenika, nije mogao povjeriti roditeljima.

Djeca B i C odlični su učenici te se bave izvannastavnim aktivnostima. Od predmetnog događaja djeca se bude noću, uplašena su te se ne kreću van stana bez pratnje svojih roditelja. Također dijete B učestalo postavlja pitanja svojim roditeljima o mogućnosti povratka osuđenika u susjedstvo, a C izbjegava razgovarati o tome.

Iz izvješća Savjetovališta saznajemo kako je majka dovela A na razgovor nakon saznanja o seksualnom zlostavljanju svog djeteta. Tijekom razgovora utvrđeno je kako A redovito obavlja svoje obaveze, uredne je orijentacije i svijesti.

U razgovoru, A navodi kako se ponekad budi po noći te da puno razmišlja o osuđeniku iako mu je vrlo neugodno pričati o tome jer je svjestan da je to „prosto“. Osjeća se posramljeno te doživljava pojačanu tjeskobu kad se otvori ista tema. Tokom postupka, prilikom davanja iskaza Sudu, pitao je „da li ovo što pričam čuje i moja mama“, budući da ga je vrlo sram zbog događaja koji je proživio te bi rado sve zaboravio.

Kaje se budući da odmah nije rekao roditeljima sve što se događalo, no optuženik ga je tijekom susreta upozorio kako je to samo njihova tajna te da će ga roditelji istući ako im bilo što kaže o njihovim susretima. Također bitno je naglasiti kako A po mišljenju stručnjaka nema promjena raspoloženja koje bi bile na razini kliničke značajnosti.

Dakle očito je kako oštećenici iz ove presude pokazuju posljedice koje trpe žrtve spolnog zlostavljanja opisane u poglavlju VI.

Optuženik je tokom postupka negirao da je vršio bilo kakve seksualne radnje sa žrtvama te da je pokazivao bilo kakav pornografskim sadržaj istima, no priznaje kako je fotografirao djecu te ističe kako mu je vrlo žao zbog svega što je napravio i svjestan je da je to bila kriva odluka nakon čega se i rasplakao.

Prilikom zauzimanja stava prema optužbi, optuženik je izjavio kako se smatra krivim za kazneno djelo iskorištavanja djece ili maloljetnih osoba za pornografiju, ali ne i za ostala dva, gore spomenuta, kaznena djela.

Dakle optuženik je snimio djecu za izradu fotografija pornografskog sadržaja te je posjedovao takav materijal čime je počinio kazneno djelo iskorištavanja djece ili maloljetnih osoba za pornografiju iz članka 196. stavka 1. Kaznenog zakona iz 1997. godine.

Osim toga optuženik je djetetu mlađem od 15 godina prikazivao audio vizualne sadržaje ili druge predmete pornografskog sadržaja čime je počinio kazneno djelo upoznavanja djece s pornografijom iz članka 165. stavka 1. Kaznenog zakona iz 2011. godine.

Optuženik je također radi zadovoljenja svog spolnog nagona izvršio sa spolnim odnošajem izjednačenu spolnu radnju s djetetom mlađim od 15 godina.

Prilikom odlučivanja o sankcijama Sud je, kao otegotnu okolnost, uzeo činjenicu njegove upornosti budući da je tokom dužeg vremenskog razdoblja seksualno zlostavljao djecu. Osim toga, optuženik je iskoristio poznanstva svog unuka sa djetetom A te povjerenje kojeg je očito dječak A imao prema optuženiku budući da se družio sa unukom optuženika te budući da je optuženik prvi susjed djetetu A.

Kao olakotnu okolnost Sud je uzeo činjenicu da je optuženik N. rođen 1957. godine, oženjen, otac dvoje punoljetne djece, stečenom srednjom stručnom spremom, bez primanja te da je neosuđivan.

Sud smatra kako će izrečena kazna pomoći optuženiku da više ne čini navedena ili slična kaznena djela u budućnosti te da će isto djelovanje imati i prema društvu općenito.

Slijedom svega navedenog Sud ga za kazneno djelo upoznavanja djece s pornografijom optuženik osuđuje na sedam mjeseci zatvora. Ne samo da je optuženik pokazivao djetetu pornografske sadržaje sa obnaženim ženama i muškarcima pri spolnom odnošaju, već je prikazivao i dječju pornografiju čime je, prema mišljenju vještaka, učinio velike posljedice na psihičko stanje djeteta.

Za kazneno djelo iskorištavanja djece ili maloljetnih osoba za pornografiju iz članka 196. stavka 1. Kaznenog zakona iz 1997. godine, Sud je dosudio kaznu zatvora u iznosu od jedne godine i dva mjeseca. Dakle, optuženik je proglašen krivim te je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od šest godina i dva mjeseca.

Nakon objave presude, Vrhovnom Sudu Republike Hrvatske uložena je žalba. Sud je presudio kako se žalba odbija kao neosnovana te je potvrdio presudu suda prvog stupnja. Optuženik je smatrao kako dijete A nije govorilo istinu u svom iskazu te da ničime nije dokazano kako je optuženik učinio dva kaznena djela koja mu se stavljaju na teret, a to su upoznavanje djece s pornografijom te spolnu zlouporabu djeteta mlađeg od 15 godina. Unatoč tome, mišljenje psihijatra bilo je suprotno. Psihijatar je smatrao kako je A govorio istinu te zaključuje kako oštećenik uredno testira realitete i zna razliku između stvarnog događaja i fantazije. Istovremeno iz mišljenja Savjetovališta proizlazi kako je dijete A doživjelo seksualno zlostavljanje od strane odrasle osobe.

Slijedom navedenog Sud je odbio žalbu i potvrdio presudu prvostupanjskog Suda.

6. Zaključak istraživanja sudske prakse Općinskog suda u Karlovcu i Županijskog suda u Rijeci

Počinitelji ovih kaznenih djela dolaze iz svih područja života, po zanimanju obavljaju vrlo široke poslove te su vrlo širokog raspona životne dobi. Neki od počinitelja su: vlasnik autopraonice, informatičar sa višom stručnom spremom, konobar i policijski službenik. Stoga je jasno kako se radi o vrlo širokom području zanimanja počinitelja ovih kaznenih djela što potvrđuje i teorija. Niti u jednom slučaju nisam naišao na počinitelja čiji je posao direktno povezan sa radom sa djecom.

Proučavanjem ovih presuda, očito je kako počinitelji većinom poriču da su napravili kazneno djelo koje im se stavlja na teret i to vrlo često na način da za to nisu imali namjeru, niti su bili svjesni da čine kazneno djelo. Pokušavaju se braniti činjenicom kako nisu znali koliko godina imaju akteri pornografije koje posjeduju ili kako uopće nisu znali da su preuzeli sporni sadržaj pa čak i činjenicom da im je takav sadržaj poslan, a da oni nisu u potpunosti izbrisali takav sadržaj već ga je sam mobitel pohranio na memorijskoj kartici. Naravno zato postoje sudski vještaci koji su i u ovim presudama bili mišljenja kako je u potpunosti jasno da su akteri predmetnih pornografskih sadržaja osobe koje su ili nepunoljetne ili na granici punoljetnosti. Dakle prema Sudu dovoljno je da počinitelji barem realno mogu znati i posumnjati da se radi o maloljetnim osobama. Već se tada može govoriti o jasnoj svijesti počinitelja da se radi o maloljetnoj osobi. Ovakav zaključak Suda pomalo je nejasan budući da jasna svijest počinitelja o počinjenju kaznenog djela nije isto kao i realna mogućnost. Realna mogućnost je stanje u kojem biće kaznenog djela još nije ostvareno iako je realno za očekivati da će se ostvariti dok je u stanju jasne svijesti o počinjenju kaznenog djela biće djela u potpunosti ostvareno.

Primjerice u jednoj presudi, počinitelj, po zanimanju informatičar, branio se na zanimljiv način. Obrana je pokušala objasniti kako se pornografski sadržaj sa dječjom pornografijom nije mogao vidjeti prije nego što je preuzet s interneta što može biti istina budući da su datoteke na internetu vrlo često označene samo imenom datoteke koje može biti samo određeni broj bez značenja. Počinitelj ne negira sklonost ka pornografija, ali samo prema ženama njegovih godina. Počiniteljeva obrana pokušala je dokazati kako je njegovo računalo bilo umreženo, no Sud je smatrao kako to nije bilo slučaj. Umreženo računalo radi na način da svi korisnici mreže mogu dijeliti sadržaj pa i bez ikakve obavijesti pojedinačnim korisnicima. Iako je u tehnološkom smislu takav scenarij potpuno moguć, budući da je počinitelj po zanimanju informatičar, on je morao znati takve činjenice te se vrlo dobro služiti računalom.

U počiniteljevom domu pronađeni su sadržaji dječje pornografije na CD-u pa je jasno kako ih je počinitelj kopirao na medij bez obzira na način kako su one došle na njegovo računalo.
Iako ga prvostupanjski sud osuđuje na zatvorsku kaznu od godine dana, drugostupanjski sud osuđuje ga na šest mjeseci zatvora što zamjenjuje za šezdeset dana rada za opće dobro.
Slijedom navedenog jasno je kako drugostupanjski sud uzima puno više olakotnih okolnosti kao što su: njegov status donatora organa, dobrovoljni je davalac krvi, član je ekološke grupe, bavi se humanitarnim radom, povremeno uplaćuje manje iznose za djecu Hrvatske ili humanitarne udruge, u lošem je financijskom stanju budući da je bratu uredio stan. Čak navodi kako je morao zatvoriti životno osiguranje kako bi podmirio dugovanja pa Sud i to uzima u obzir. Osim navedenog, počinitelj je godinu dana u ozbiljnoj vezi sa ženom svojih godina te planira vjenčanje. Počinitelj još ističe kako je zbog bolesnog kolege na poslu prisiljen raditi dva posla budući da zbog krize poslodavac ne može zaposliti još jednog radnika. Sve ove činjenice drugostupanjski Sud uzeo je kao olakotne okolnosti pa je time i smanjio kaznu.
Osim gore navedenih olakotnih okolnosti, u uzorku analiziranih presuda, spominje se još i činjenica da su počinitelji imali relativno malo sadržaja dječje pornografije u svom posjedu, njihove godine života, a pogotovo ako se radi o mlađoj osobi („mladenačka šala“).
Bitno je spomenuti koliko drugostupanjski Sud posvećuje pažnju godinama počinitelja pa je tako u jednom od slučaja prvostupanjski sud osudio je dvojicu počinitelja na zatvorske kazne od godine dana. Prvookrivljeni je snimio maloljetnicu i drugookrivljenog u spolnom odnosu te takvu snimku proslijedio drugookrivljenom čime ju je zapravo ograničeno distribuirao. Nakon što su uložili žalbu, drugostupanjski sud smanjio im je zatvorsku kaznu na šest mjeseci i dosudio uvjetnu osudu. Drugostupanjski Sud je smatrao kako, budući da su oba okrivljenika bila mlađi punoljetnici u doba počinjenja kaznenog djela, dakle u dobi od devetnaest i dvadesetijednu godinu, njihova „mladenačka nepromišljenost“ i ograničena distribucija mogu biti olakotne okolnosti. Upravo zbog toga određena im je uvjetna osuda budući da je Sud smatrao kako se svrha kažnjavanja u potpunosti može postići takvom kaznom.
Također kao olakotnu okolnost Sud uzima i činjenicu da počinitelj nije recidivist ili da prije uopće nije osuđivan za kaznena djela.
Otegotne okolnosti postojale su ukoliko bi počinitelj poznavao žrtvu ili ukoliko se bave određenim zanimanjem zbog kojeg bi morali bolje poznavati kako je posjedovanje dječje pornografije zaista kažnjivo.
Dakle jasno je kako prilikom odlučivanja o kazni Sud uzima različite olakotne i otegotne okolnosti.

U većini slučajeva Sud je dosudio minimalnu zatvorsku kaznu od jedne godine zatvora. Za povredu članka 163. Kaznenog zakona predviđena je kazna od jedne do osam godina zatvora, a prilikom prvostupanjske odluke postojao je raspon od jedne do deset godina zatvora. Budući da je noviji Kazneni zakon za počinitelje povoljniji, počinitelji su podnijeli žalbu te je Županijski sud preinačio odluke prvostupanjskog suda pa je tako umjesto godine dana zatvora, osuđenicima bio dosuđen rad za opće dobro i to na način da se dva sata rada zamjenjuje za jedan dan zatvora uz redovito javljanje uredu za probaciju. Budući da je drugostupanjski sud bio skloniji smanjiti zatvorsku kaznu, a sve unutar zakonskih okvira, to je jasno kako se svrha specijalne i generalne prevencije može u potpunosti ostvariti primjenom blaže sankcije, što je ovdje rad za opće dobro. Osim rada za opće dobro Sud je u jednoj od presuda odredio uvjetnu osudu i to mlađim počiniteljima. Budući da su počinitelji u dobi od devetnaest i dvadeset jednu godinu, Sud smatra da je jedan od razloga počinjenja kaznenog djela upravo njihova dob i mladenačka nepromišljenost. Jedan počinitelj je snimio drugog počinitelja u seksualnom odnosu sa maloljetnicom te ograničeno distribuirao. Stoga je Sud donio odluku kako se ovdje radi o manjoj količini kriminalnog postupanja koja nije dovela u težak nepovoljan položaj oštećenicu budući da ona to ničime nije pokazala pa je zato odlučio kao što je navedeno.

Osim gore navedenog Državno odvjetništvo pokušalo je dokazati kako vrlo mala sredine iz koje je žrtva ovog slučaja, može djelovati i djeluje na žrtvu veoma negativno, više nego što bi djelovala na žrtve iz veće sredine pa je tako Državno odvjetništvo pokušalo je izbjeći uvjetnu osudu za počinitelje, međutim, ničime se nije dalo naslutiti da je okolnost manje sredine posebno naštetila oštećenici nego što bi naštetila u istoj situaciji u većoj sredini.

IX. ZAKLJUČAK

Iskorištavanje djece za pornografiju u današnje vrijeme postaje sve veći problem. Djeca nedovoljno komuniciraju s roditeljima zbog užurbanog života današnjice pa roditelji često niti ne znaju što se događa s njihovom djecom. Malo roditelja pronađe vremena svakodnevno sjesti s djetetom i porazgovarati. Također, razvitkom tehnologije omogućuje se lakša distribucija, ali i pohrana takvih materijala. Internet, budući da je dostupan gotovo svakome, nudi različite sadržaje kojima vrlo lako može pristupiti bilo tko. Privatni, skriveni serveri idealno su područje za skrivanje dječje pornografije, ali i naplaćivanje pristupa takvom području. Djeca su vrlo ranjiva pa su agresorima idealna žrtva. Počinitelji predmetnog kaznenog djela koriste ranjivost djece koja im često slijepo vjeruju budući da su počinitelji vrlo često najbliži susjedi, poznanici. Pokušavaju ih kupiti različitim darovima ili obećavajući im nešto što im roditelji nikada ne bi dopustili. Sve se to događa vrlo blizu očiju roditelja koji ne mogu vidjeti istinu budući da su počinitelji ljudi kao i oni. Ljudi koji imaju obitelji, koji savjesno i časno izvršavaju sve svoje obiteljske i poslovne obaveze vrlo su dobro skriveni u očima roditelja. Budući da sudovi mogu jedino „liječiti, a ne spriječiti“ na roditeljima je da zapažaju i primjećuju bilo kakve promjene ponašanja kod djeteta kako do počinjenja kaznenog djela uopće ne bi došlo ili da bi se na vrijeme spriječilo. Svakodnevnim razgovorom, parcijalnim uvažavanjem djetetova mišljenja, roditelji mogu steći povjerenje djeteta čime se itekako mogu spriječiti ili zaustaviti seksualna zlostavljanja.

Počinitelji navedena kaznena djela čine iz različitih razloga, a to su npr. zarada, zadovoljenje vlastitih potreba, želja za posjedovanjem i skupljanjem takvih sadržaja itd. pa ne vide kristalnu sliku situacije, ne vide ranjivo dijete nego su pogonjeni vlastitom željom za zadovoljenjem svojih različitih potreba. Stoga je jasno da će djeci ponuditi što god je u njihovoj moći kako bi dobili što žele.

Vrlo je bitno organizirati različite stručne rasprave kako bi se mogao pratiti eventualan porast ovog kaznenog djela, ali i način njegova izvršavanja. Počinitelji napredovanjem tehnologije dječju pornografiju skrivaju na drugačijim mjestima, snimaju je na drugačije načine te distribuiraju na drugačije načine nego što su to činili u prošlosti.

Bitno je organizirati provođenje različitih vrsta istraživanja koja bi prikazala kako kazna djeluje na počinitelja. Svrha kazne nije samo kazniti počinitelja, već, između ostalog, osigurati da više nikada ne počini isto kazneno djelo. Stoga ukoliko postoji previše recidiva postoji opasnost da kazna ne služi njenoj svrsi. Upravo zbog navedenog, zakonodavac treba raditi na stalnoj prilagodbi kazne za predmetno kazneno djelo.

Nakon otkrivanja kaznenog djela vrlo je bitno ublažiti posljedice za same žrtve budući da su djeca, žrtve ovog kaznenog djela, toliko osjetljiva i ranjiva skupina ljudi . Vrlo je bitno pružiti djetetu mogućnost razgovora sa stručnom osobom, specijalistom, psihologom koji će mu pružiti adekvatnu pomoć. Roditelji se vrlo često srame razgovora s djetetom o takvim događajima pa mu ne mogu pomoći na profesionalan i siguran način kao psiholozi. Osoba specijalizirana za takvo područje ima sva znanja i sposobnosti kako bi dijete, naravno opet kroz razgovor, prebrodilo takvu za njega veliku traumu te kako takva trauma u budućnosti ne bi ostavila nikakve ili gotovo nikakve posljedice.

Na samom kraju ovog rada istaknuo bih jednu od tvrdnji iz Svjetske deklaracije o opstanku, zaštiti i razvoju djece nastaloj 1990. godine. „Djeca svijeta su nevina, ranjiva i zavisna. Ona su radoznala, živahna i puna nade. Trebala bi živjeti radosno i u miru, igrati se, učiti i odrastati. Njihova bi se budućnost trebala graditi u slozi i suradnji. Djeca bi trebala sazrijevati i razvijati svoj pogled na svijet stjecanjem novih iskustava. Međutim, mnogoj je djeci stvarnost djetinjstva posve drugačija.“[112] Stoga, na svakome od nas pojedinačno, a na posljetku i na našem zakonodavcu, leži odgovornost za njihovu budućnost i duboko se nadam da njihova budućnost nije negativna već sjajna, radosna, živahna i puna nade.

[112] Svjetska deklaracija o opstanku, zaštiti i razvoju djece, 1990., dostupno na: http://www.unicef.org/wsc/declare.htm (1. rujna 2016.).

X. LITERATURA

1. Bačić, Franjo, Pavlović, Šime, Komentar Kaznenog zakona, Organizator, Zagreb, 2004.
2. Byrne, Hessick, Carissa, The Limits of Child Pornography, Indiana Law Journal, vol. 89, br. 4/2014., str. 1438-1484.
3. Ćorić, Vesna, Flander, Buljan, Gordana, Štimac, Domagoj, Seksualno zlostavljanje djece: Dijagnostička obrada i čimbenici koji utječu na razotkrivanje, Pediatar Croatia, Zagreb, vol. 52, br. 4/2009., str. 263-266.
4. Derenčinović, Davor, Dječja pornografija na Internetu - o kažnjivosti posjedovanja i virutalnoj dječjoj pornografiji, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 10, br. 1/2003., str. 3-25.
5. Državni zavod za statistiku, Statistička izvješća, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2009.-2014., dostupno na: http://www.dzs.hr/ (1. rujna 2016.).
6. Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji, Međunarodni ugovori, Narodne novine, br. 5/2002.
7. Ferraro, Matteri, Casey, Eoghan, Investigating child exploitation and pornography: the internet, the law and forensic science, Elsevier Academic press, Amsterdam, 2005.
8. Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine, br. 129/00.
9. Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine, br. 111/03.
10. Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine, br. 105/04.
11. Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine, br. 71/06.
12. Kazneni zakon, Narodne novine, br. 110/97.
13. Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11., 144/12., 56/15., 61/15.
14. Konvencija o kibernetičkom kriminalu, Međunarodni ugovori, Narodne novine, br. 9/2002.
15. Konvencija o pravima djeteta, Službeni list SFRJ, 15/1990.
16. Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, Međunarodni ugovori, Narodne novine, br. 11/2011.
17. Kozarić-Kovačić, Dragica, Medicinski i pravni mehanizmi za zaštitu djece od zlouporabe sredstava ovisnosti i zlostavljanja, KB Dubrava, Odjel za psihijatriju i Nacionalni centar za psihotraumu, Zagreb, 2001.

18. Landripet, Ivan, Utjecaj pornografije na seksualno nasilje u Hrvatskoj: Analiza javnih kriminalnih statistika, Društvena istraživanja, vol. 16, br. 1-2/2007., str. 269-293.
19. Maršavelski, A., Komentar sudske prakse, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 18., br. 2/2011., str. 822-824.
20. Muphy, Lisa Landis, Child pornography, Salem Press Encyclopedia, January, 2015.
21. Mužinić, Vukota, Seksualni delinkventi-program prevencije recidiva, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 17, br. 2/2010., str. 619-623.
22. Osterday, Mitchell, Protecting minors from themselves: Expanding revange porn laws to protect the most vulnerable, Indiana Law Review, vol. 49, br. 2/2016., str. 555-577.
23. Pavlović, Šime, Kazneni zakon: zakonski tekst – komentari – sudska praksa – pravna teorija, Libertin naklada, Rijeka, 2015.
24. Pavlović, Zoran, Petković, Nikola, Matijašević Obradović, Jelena, Dečja pornografija, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 51, br. 1/2014., str. 45-61.
25. Popović, Petar, Anarhija na petom bojnom polju: kibernetski prostor i međunarodni odnosi, Politička misao, vol. 50, br. 4/2013., str. 48-72.
26. Pravobranitelj za djecu, Baza podataka o počiniteljima spolnih delikata na štetu djece, Zbornik priopćenja sa stručne rasprave, Zagreb, 2008.
27. Presuda Općinskog suda u Karlovcu, Poslovni broj: 9K-382/08-25 od 24. siječnja 2011.
28. Presuda Općinskog suda u Karlovcu, Poslovni broj: K-442/2010-50 od 13. travnja 2011.
29. Presuda Općinskog suda u Karlovcu, Poslovni broj: 9K-816/2008-26 od 11. svibnja 2011.
30. Presuda Općinskog suda u Karlovcu, Poslovni broj: 9K/850/08-29 od 15. lipnja 2011.
31. Presuda Županijskog suda u Osijeku, Poslovni broj: Kž-339/08-4 od 23. svibnja 2008.
32. Presuda Županijskog suda u Rijeci, Poslovni broj: K-2/2013 od 11. lipnja 2013.
33. Roos, Hanna, Trading the sexual child: Child pornography and the commodification of children in society, Texas Journal of Women and the Law, vol. 23., br. 2/2014., str. 131-156.
34. Sanderson, Christiane, Zavođenje djeteta, V.B.Z., Zagreb, 2005.
35. Sheehan, J. Brendan, Courts Caught in the Web: Fixing a Failed System with Factors Designed for Sentencing Child Pornography Offenders, Cleveland State Law Review, vol. 63, br. 4/2015.

36. Svjetska deklaracija o opstanku, zaštiti i razvoju djece, 1990., dostupno na: http://www.unicef.org/wsc/declare.htm (1. rujna 2016.).
37. Turković, K… [et al.], Komentar Kaznenog zakona, Narodne novine, Zagreb, 2013.
38. Ustavni sud RH, Poslovni broj: U-III-279/1998 od 9. listopada 1998.
39. Ustavni sud RH, Poslovni broj: U-I-2566/2003, U-I-2892/2003 od 27. studenoga 2003.
40. Wolbert-Burgess, Ann, Child Pornography and Sex Rings, LexingtonBooks, Toronto, 1985.
41. Vlada Republike Hvatske, Konačni prijedlog Kaznenog zakona, Zagreb, 2011.